

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

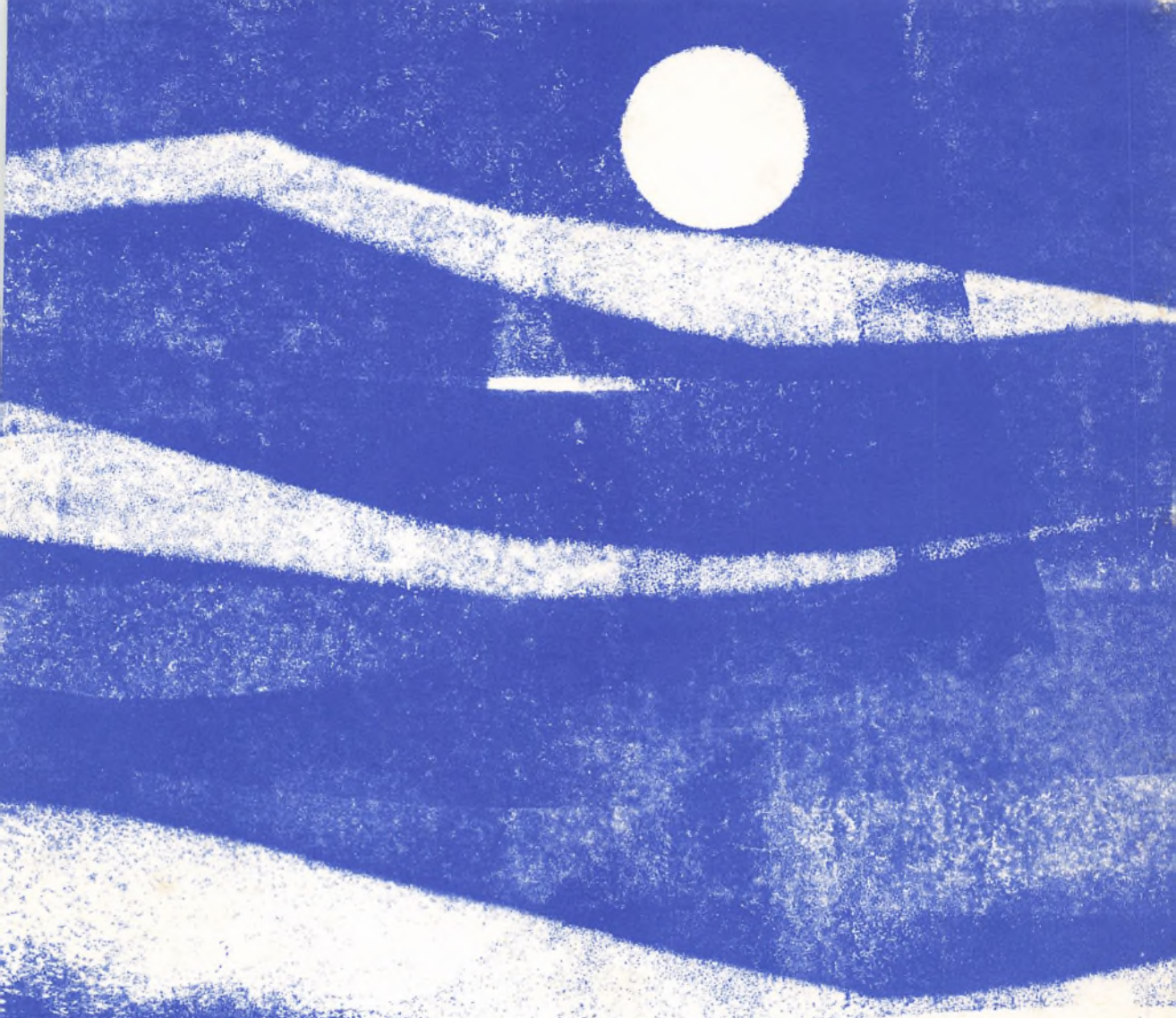
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Årsskrift
82

H A S L E V S E M I N A R I U M S E L E V F O R E N I N G

HASLEV SEMINARIUMS
ELEVFORENING

62. ÅRGANG

REDIGERET AF
HELGE ANDERSEN

ÅRSSKRIFT

1982

Årsskriftet er trykt i Jean Petersen offset, Haslev

Skrift: 10 punkt Times

Repro: Jean Petersen, Haslev

Papir: 95 g offset fra D.F.P.

Omslag: 140 g offset fra D.F.P.

Bogbinder: B. Sandersen, Næstved

REDAKTIONSUDVALG

Helge Andersen, ansvarshavende redaktør.

Bent Schmidt, tegninger og tilrettelæggelse.

H. P. Hebjørn og E. Thanning, korrektur.

INDHOLD

Mie Schouborg: Skolen for livet – 80'ernes skole?	5
Johs. Honoré: Børn, skole, medier	12
Ejvind Nørby: Den kristne grundfortælling	21
Torben Søborg: Video for hvermand	35
Inger Hansen: Dimissionstale	40
Aage Dam-Jensen: Ved dimissionen 1982	45
Johs. Honoré: Beretning om undervisningsåret 1981–82	46
Afsked med to lærere	52
Nye timelærere	54
Elevstævne 82	55
Elevforeningens generalforsamling	56
Formandens afskedshilsen	56
Tak til Thanning	57
En boganmeldelse af K. F. Brøndbjerg: Jeg elsker den brogede verden	58
Nyt fra årgangene	59
Jubilæer	60
Mindeord	63
Dimittender 1982	67
Elevforeningens regnskab 1981–82	68
Bestyrelsen	70

Det er redaktionens opfattelse, at årsskriftet kan være bindeled mellem seminariet og gamle elever/studerende, dels ved at være et tidsskrift med aktuelle artikler om pædagogik og kultur, dels ved at være stedet, hvor seminariets krønike skrives. I år har vi understreget denne dobbelthed ved at samle artiklerne i den første del og beretningerne om årets gang på Haslev Sem. i den anden. For at vække genkendelsens glæde hos vore læsere har vi med mellemrum indsat fotos fra Haslevs dejlige omegn. Billederne er taget af Niels Jacob Pedersen, Haslev (dim. 58). Hvad vedlagte girokort angår skal vi henlede opmærksomheden på meddelelsen s. 69.

Seminariets medarbejdere ønsker alle en glædelig jul og et godt nytår.

Skolen for livet – 80'ernes skole?

Ved Mie Schouborg

Vi former vore børn, når vi i frihedens navn ikke vil påvirke dem. De gamle havde en tro på, at eventyr, myter, sagn, legender, lignelser formidlede noget centralt i tilværelsen. Hvad er vores holdning til det?

Når jeg skal beskrive mit syn på 80'ernes skole, vil jeg gerne tage udgangspunkt i to påstande, som jeg finder fundamentale som udgangspunkt for overvejelser over 80'ernes skole.

Den første lyder: »Børn har brug for mennesker for at blive menneskelige«. Den er formuleret af den amerikanske sociolog Urie Bronfenbrenner i bogen *Opvækst og miljø*.

Den anden påstand er formuleret af Grundtvig i

1832 i indledningen til *Nordens Mytologi*, og den lyder lidt forenklet og forkortet: »Skolen bør være en skole for livet«.

Først lidt om den første påstand.

Det er veldokumenteret, at børn har brug for mennesker for at blive menneskelige. Her er et område, hvor vest og øst er enige. Såvel vestlige, som østlige psykologer har gennem adskillige undersøgelser påvist, at påstanden er rigtig, og fra vor egen hverdag har vi erfaringer, der peger i samme retning. Opdragelsesmæssige faktorer som kontakt, krav, kærlighed – tillid, tryghed og tid er centrale i et barns udvikling. Det er f.eks. vigtigt, at barnet kan have tillid til de voksne, og det er vigtigt, at barnet får udviklet den selvtillid, uden hvilket det får vanskeligheder med at lære noget i skolen. Det er vigtigt, at voksne og børn har tid sammen, og det er vigtigt, at vi forventer, eller måske kræver noget af vore børn. Børn har ret til, at der stilles krav til dem.

Når det nu er så veldokumenteret, at børn har brug for mennesker for at blive menneskelige, er det så meget desto mere deprimerende, at det også er ved at være veldokumenteret, at mange danske børn ikke har de mennesker, de har brug for. Mange danske børn har en opvækst, der er præget af mangel på netop de faktorer, jeg nævnte – og det dybt foruroligende, det der gør, at vi er nødt til at nytænke er, at vi ikke længere kan klare os med vore sædvanlige forklaringsmodeller. Myten om, at de såkaldt socio-kulturelt handicappede børn er børn fra bestemte sociale lag, bestemte miljøer, bestemte kvarterer i bestemte byer, holder ikke længere, for der er masser af dem overalt i landet, også i sociale lag, som ikke tilhører det, nogen kalder arbejderklassen. Vi er godt i gang med at skabe en hel generation, der som voksne vil have svært ved at skabe sig en menneskeligt set levende

tilværelse, fordi de som børn ikke har haft de mennesker, de havde brug for, og fordi skolen har været med til at understøtte håbløsheden i deres liv.

Jeg skal ikke trætte her med dokumentation, jeg skal blot fremhæve én undersøgelse. I rapporten Kulturens børn, der er en rapport fra Kulturministeriets arbejdsgruppe om børn og kultur, når man blandt mange andre konklusioner frem til følgende: Af de 1000 børn, der var med i undersøgelsen, og som repræsenterer et udsnit af alle de 9-12-årige i Danmark, var det kun 15 %, der kunne siges at have en rimelig voksenkontakt. Man må her gøre sig klart, at mange familier lever i et særdeles fintmærkende ligevægtssystem opbygget omkring arbejdets omfang og placering, institutioners og forretningers åbnings- og lukketider samt behov for frihed og økonomisk indtjening.

80'erbørnenes krisesituation er der ingen enkelt forklaring på. Foruden de forhold, jeg har fremhævet omkring tryk og tid, hænger krisen for vore børn også sammen med en ændret familiestruktur og ændrede arbejdsmønstre. Den hænger imidlertid også sammen med, at vi voksne har misbrugt eller i bedste fald misforstået begrebet frihed. I frihedens navn stiller vi ikke krav til vore børn. I frihedens navn lærer vi ikke børnene, at det, man foretager sig, har man ansvar for, og at vore handlinger har konsekvenser for os selv og andre. Min påstand er, at vi forarmer vore børn, når vi i frihedens navn ikke vil påvirke dem. Det er endvidere en illusion at tro, at vi overhovedet kan undgå at påvirke. Ikke at ville påvirke er også at påvirke, for man kan som opdrager i hjem og skole aldrig sætte sig ud over opdragelsessituationen eller opdragelsesprocessen. Måske er et af 80'erbørnenes største problemer, at forældrenes, skolens, samfundets

samlede usikkerhed med hensyn til værdier slår sammen om hovedet på dem.

80'erbørnenes krise kommer til udtryk på mange måder, og den ytrer sig så stærkt også hos mindre børn, at vi er nødt til at tage den alvorligt, når vi skal planlægge 80'ernes skolepolitik. Den ytrer sig f.eks. i ligegladhed i stedet for i engagement, i laden stå til i stedet for i ansvarlighed, i fjernstyret manipulation i stedet for i personlig selvbestemmelse.

Børnenes krisesituation betyder for mig, at vi ikke længere kan nøjes med at drøfte skolepolitik ud fra nogle mere eller mindre ideelle overvejelser over forholdet menneske-samfund. Vi kan heller ikke længere drøfte skolepolitik isoleret fra familierpolitik, for folkeskolen kan ikke løse vore børns problemer. Sidst, men ikke mindst, vi kan slet ikke nøjes med at drøfte, vi må aktivt arbejde for at gøre vore synspunkter gældende også uden for de indforståedes kreds. Det er nødvendigt, hvis vi vil dæmme op for såvel mere traditionelt konservative skoletanker som mere venstreorienteret kritisk pædagogik. Det er min opfattelse, at begge disse former for skoletanker er lige uansvarlige i deres ensidighed, og jeg finder, at netop i en dansk skoletradition måtte det være naturligt at hente et korrektiv til disse »ensidighedspædagogikker« i en liberal tankegang, der jo har frihed som fundamentalt princip. I forbindelse med dette synspunkt vil jeg minde om Grundtvig, der gjorde sig til talsmand for et specielt nordisk frihedsbegreb. Han siger, at frihed og billighed hører sammen her i Norden. Det betyder, at den enkeltes ret til frihed er begrænset af næstens ret til også at være fri. Det er altså ikke en såkaldt laizzes-faire liberalisme, jeg ønsker fremmet.

Vi skal ikke blot bruge skolen til at få mennesker til at fungere mere hensigtsmæssigt i systemet.

Vi skal heller ikke definere samfundet som et pr. definition umenneskeligt system, som skolen skal være med til at revolutionere.

Vi må fastholde, at samfundet er et historisk betinget fællesskab mellem ansvarlige mennesker, et fællesskab, der bygger på visse værdier og fælles sprog, og at frihed er et væsentligt aspekt ved det samfund.

Endeligt må vi fastholde, at mennesket ikke kan sættes på formel. Mennesket kan ikke komme til klarhed over sig selv eller sit liv gennem økonomiske og sociale analyser, eller gennem en biologisk beskrivelse af sig selv. Menneskelivet er pr. definition åbent. Det har en åndelig dimension, som ikke blot er at forstå som en forstands-dimension. Mennesket er et væsen, der har følelser, kan engagere sig og har fantasi. Skolens opgave må være at hjælpe børnene til at se og agte på livet i al dets mangfoldighed. Skolen må give livsoplysning, og hvordan så det?

Det er naturligvis vigtigt, at børnene lærer at læse, skrive og regne. Det er selvfølgelig også vigtigt, at børnene som kommende medansvarlige for vort demokrati lærer at forholde sig kritisk til de budskaber og handlinger, fællesskabet direkte og indirekte konfronterer dem med, men vi må fastholde, at det ikke er viden om det eksakte eller problematiseringen eller analysen af det negative i tilværelsen, der skaber hele mennesker.

Menneskelivet rummer dimensioner, som ikke kan nås ad denne vej – via intellektet. I denne forbindelse vil jeg gerne trække to begreber frem, nemlig begrebet identitet og begrebet bevidstgørelse. Jeg finder, at netop disse begreber er væsentlige at få belyst i relation til 80'ernes børn og 80'ernes skole, hvis denne skal være en skole for livet.

Først lidt om identitet.

Når man ikke har de mennesker, man har brug

for, får man svært ved at finde ud af, hvem man selv er, hvad man kan og ikke kan, hvad det vil sige at være menneske overhovedet. Vi ved, at identifikation er et væsentligt aspekt i børnenes personlighedsudvikling. Eksemplets magt har stadig gyldighed. Men børn har ikke de eksempler – de identifikationsmodeller – de skal bruge. Dette er igen en understregning af, at familie-politiske overvejelser må opprioriteres. Hvis skolen skal bidrage til, at børnene får mulighed for at finde deres identitet som mennesker kan man pege på i hvert fald 5 forhold, som er væsentlige.

1. Vi må give lærerne mulighed for at turde give børnene mulighed for at danne sig holdninger. Det er vigtigt for 80'ernes børn at møde dygtige, medlevende, engagerede, hengivne voksne, der tør stå inde for, hvad de siger og gør. Skal denne mulighed være en reel mulighed, må vi for det første genskabe tilliden mellem hjem og skole. For det andet må vi ændre læreruddannelsen, så der bliver større mulighed for, at de lærerstuderende kan udvikle deres personlighed. Akademiseringen af læreruddannelsen er på den ene side værdifuld. På den anden side lå der i 1954-loven nogle kvaliteter – et såkaldt højskolesyn – som har svært ved at gøre sig gældende i en såkaldt professionel pædagogisk uddannelse. Endeligt må vi voksne forsøge at turde vedgå, hvilke værdier vi er fælles om, og som vi gerne vil give videre til vore børn. Et samfund kan ikke eksistere i et værdivacuum, og måske er vi mange, der slet ikke er så uenige om værdigrundlag. Vi er blot ikke gode nok til at formulere os eller til at sige, hvad vi mener, højt nok.
2. Vi må påpege, at danskfaget har andre væsentlige sider end den kommunikative.

Dansk er et ånds-fag, litteratur er et oplevelses- og erkendelsesmiddel, derfor må fiktionen indtage en central plads i faget.

3. Vi må opprioritere et fag som historie. En dansk folkeskole må vedkende sig sin identitet som dansk folkeskole, og den må derfor fastholde, at erindring om fortiden er et væsentligt aspekt i en pædagogik, der sigter på fremtiden. Samtidsorientering er et værdifuldt fag, hvis det som forudsætning har en forståelse af samtidens »rødder«.
4. Vi må opprioritere et fag som kristendoms-kundskab. Ikke ud fra et ønske om at gøre børnene kristne. Det er ikke den danske folkeskoles opgave, men ud fra en antropologisk begrundelse.

Kristendoms-kundskab kan være med til 3 ting i forbindelse med afklaringen af, hvad det vil sige at være menneske.

- a. At hjælpe børnene til at overveje en række fundamentale eksistentielle spørgsmål i lyset af en tradition, som de er præget af. Eleverne er ikke fælles om religiøse erfaringer, men de er fælles om det at være menneske, og allerede tidligt melder der sig hos dem spørgsmål, som f.eks. har at gøre med verdens tilblivelse, det onde, skyld, retfærdighed, død, osv.
- b. At hjælpe børnene i deres søgen efter identitet ved at præsentere dem for den tradition, de er præget af, hvad enten de er klar over det eller ej.
- c. At hjælpe børnene til at opleve livet som mangfoldigt og stort, som noget, der kan appellere til undren, ærbødighed, glæde, forventning. En tur i den natur, som mange børn ikke rigtig kender, kan blive en værdifuld time i livsoplysning, og her kan mange af vore salmer være overordentlig

værdifulde som stemningsfangere og perspektivudvidere. Tænk blot på: »Op al den ting, som Gud har gjort«, eller »I al sin glans nu stråler solen«, eller »Se nu stiger solen«.

5. Vi må opprioritere det at synge sammen i skolen, ikke blot i særlige timer, men som en del af skolens hverdag. En god sang sunget i en gruppe med fælles oplevelsesgrundlag, sætter mere eller mindre ensartede følelsesudsving i gang hos hver enkelt. Fællesskabet styrkes, fordi den gode sangs billedsprog, dens rim og rytmer gør, at vor fantasi og vore følelser sættes i gang, så vi oplever, at vi trods alle forskelle er ét, fordi der er noget uden for os selv, der binder os sammen. Sange kan også gøre oplevelser, vi har haft, eller situationer vi har været i tidligere, nærværende. Sangene kan forløse tanker og følelser, vi havde ved disse tidligere lejligheder. Vi bliver dermed ikke blot befæstet i vor fælles historie, men også i vor egen identitet.

Og så til nogle overvejelser omkring bevidstgørelse.

I de senere år er begrebet bevidstgørelse blevet et meget anvendt begreb i den pædagogiske debat. Man har talt om, at det var vigtigt, at bevidstgøre børnene – også de mindre børn – så de kunne lære at gennemskue tilværelsen. Som allerede nævnt er jeg naturligvis enig et langt stykke af vejen. Det er væsentligt at kunne magte sin tilværelse, at kunne gennemskue, hvad der sker omkring én og i én. Ikke desto mindre tror jeg, det er en livs-farlig vej, vi er inde på, i betydningen farlig for børnenes muligheder for at leve og agte på livet i al dets mangfoldighed. Jeg tror det af tre grunde.

I forsøget på at lære børnene at magte deres liv tager vi udgangspunkt i det, vi kalder børnenes

virkelighed, og vi forsøger at problematisere denne virkelighed, som vi desuden definerer meget snævert socialrealistisk. Der er i denne definition på børnenes virkelighed og i denne form for bevidstgørelsesproces ringe mulighed for, at børnene kan møde livet som noget, der også kan være fuldt af glæde og rigdom. Skolen er på denne måde med til at skrue ned for forventningerne til livet, til at inficere børnene med håbløshed, og det skal man med afdøde professor Løgstrups ord være en nidding for at gøre. Den ensidige bevidstgørelsespædagogik er også uansvarlig af en anden grund. Det er almindelig antaget, at vejen til at beherske og magte livet går via det at beherske sproget. Når vi imidlertid definerer livet ensidigt, kommer vi også til at definere sproget ensidigt, som det sprog, der kan analysere, definere, forklare og beskrive tilværelsen – det såkaldte logosprog. Logosproget hjælper os til at gøre tilværelsen gennemskuelig og håndterbar, men vi glemmer med den form for kritisk pædagogik, at der er spørgsmål til tilværelsen, hvor svaret ikke kan gives gennem forklaringer, hvis formål det er at gøre livet håndterbart. Livet er ikke altid håndterligt. Vi kan ved hjælp af en flora analysere og beskrive en blomst meget nøje, men blomsten selv dør af det, den bliver til et begreb inde i hovedet på den, der analyserer. Det forsømte sprog i skolen er mythosproget, det sprog, der tyder og tolker, det sprog, der forlanger engagement frem for intellektuel vurdering, det sprog, som har at gøre med tilværelsens irrationelle sider. De to sprog er komplementære, men vi endimensionaliserer tilværelsen, hvis vi kun arbejder med logosproget. Et eksempel fra Snedronningen af H. C.

Andersen:

Kaj har fået en splint af troldspejlet i sig. Han kan nu pludselig se alting klart. Han kan se fejlene ved

alting – ved alt det, som er levende. Han er kun imponeret af de snefnug, som gennem en lup viser sig at være sammensat af bitte små krytaller, der udgør et matematisk nøjagtigt mønster. Da han bliver bortført til snedronningens slot, vil han i sin angst bede et fadervor, men han kan kun huske den store tabel. Da han omsider slipper væk, er det ved hjælp af en magt, der er større end forstandens, nemlig hans legekammerat Gerdas kærlighed. Med den store tabel når vi kun et stykke i tilværelsen. Det er billedsproget, mythosproget, der formidler det væsentlige og grundlæggende i menneskelivet.

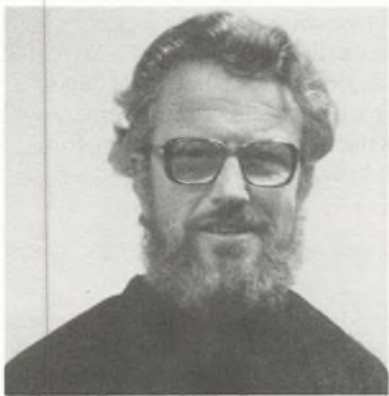
For det tredje er den ensidige bevidstgørelsespædagogik farlig for netop 80'ernes børn, fordi den er med til at understrege kløften mellem de intellektuelle og de følelsesmæssige sider i netop disse børns udvikling. Den følelsesmæssige understimulering, som mange børn lider af, klares ikke ved, at vi iværksætter de sprogstimuleringsprogrammer, vi arbejder med i disse år. Sprogstimulering er vigtigt, men vi må supplere de i øjeblikket anvendte »programmer« med en stimulering af det sprog, der bruges, når vi skal forstå og tolke vor tilværelse med henblik på at skulle tage ansvar for den og engagere os i den. De gamle havde en tro på, at eventyr, myter, sagn, legender, lignelser formidlede noget centralt i tilværelsen. Hvad er vores holdning til det? Hvis 80'ernes skole skal være en skole for livet, må den vende den kritiske pædagogiks udgangspunkt på hovedet. Den kritiske pædagogiks udgangspunkt er – lidt firkantet sagt – »Først må du lave livet om, så kan det være, du kan komme til at elske det«. En skole for livet må som sit udgangspunkt have: »Først må du lære at elske livet, så kan det være, du kan lave det om«. Sagt på en anden måde med Grundtvigs ord:

»Thi den har aldrig levet, som klog på det er blevet, han først ej havde kært –«
Vi må skabe en folkeskole, hvor sansen for det uhåndgribelige og epokeuafhængige i tilværelsen prioriteres lige så højt som viden om det eksakte. Vi må skabe en folkeskole, der ikke blot dyrker det menneskelige intellekt, men som tager kravet om at skabe oplevelser og undren alvorligt. Vi må pege på, at hvis verden skal laves om, så er det ikke nok at lære børnene 1000 facts om livets elendighed og om vore elendige samfundsf forhold. Hvis vi vil revolutionere verden, så må vi

genskabe troen på, at samfundet er et historisk betinget fællesskab med visse værdier, et fællesskab hvor åndsfrihed – friheden for Loke såvel som for Thor – gør, at vi også i skolen fremmer fællesskaber, der ikke er baseret på ensartethed og meningsoverensstemmelse, men på et fundamentalt ligeværd. Og frem for alt: Vi må modarbejde den – lad os blot kalde den – troldspejlspædagogik, der blokerer for børnenes møde med livets mangfoldighed og rigdom, fordi dens udgangspunkt er, at livet er fuldt af irriterende fejl.

Børn, skole, medier

Foredrag v. elevstævnet 28. aug. 82

Ved Johs. Honoré

Eventyret og den gode historie er en måde at orientere sig i livet på. I det poetisk-mytiske sprog formidles vores engagement og holdninger. Udviklingen af fantasien er nødvendig for at finde vej frem i et kriseram samfund.

I forordet til en dejlig frodig bog »Plovkvinden« med folkeeventyr fra det nordvestlige Spanien skriver samleren og genfortælleren Marisa Rey Hemmingsen følgende om den eventyrtradition, hun har nedfældet:

»Jeg har personligt haft den store lykke at vokse op med en levende eventyrtradition, hvor begge mine forældre kunne fortælle, og hvor et utal af barnepiger igennem årene har beriget min og mine syv søskendes barndom med strålende fortællinger. De fleste af vore barnepiger kunne hverken læse el-

ler skrive, men de var til gengæld i stand til mundtligt at videregive en kulturarv fra ældre slægter, der gemte en viden og en klogskab, som man sjældent finder i de eventyr, vi i dag læser i bøger for børn. Jeg, som har oplevet eventyrene i levende funktion, ved også, hvilken betydning fortællekunsten kan have, når den bruges til for både små og store at formidle et sæt af værdier og livsregler, som der er brug for i det pågældende milieu. Eller til at bekræfte en livsholdning, som man allerede bekender sig til, og afvise handlinger, som man selv tager afstand fra. Da er sådanne fortællinger en uskreven moral-kodeks; en lovsamling, som alle kan tilslutte sig, for den afspejler folkets hverdag, dets tro, dets virkelighed og dets drømme. Eventyrenes verden opleves som en udvidelse af vor materielle yrkelighed ud i fantasien, hvor man kan sætte fortællingernes postulater på prøve på et plan, hvor ingen føler sig ramt, men hvor alle er involveret, og hvor man ikke behøver at tage hensyn til de fysiske mulighedsgrænser.

For mig at se er forskellen mellem den levende fortælletradition og de nedfrosne optegnelser, som er blevet udgivet i årenes løb, den samme som mellem de levende, flagrende sommerfugle i naturen og de nålespiddede sommerfugle i samlerens montre, hvor de altid ses under det samme lys, i den samme stilling og kun taler de døde tings sprog. Hvor er de skiftende mønstre og farvenuancer fra sommerfuglens yndefulde dans under solen fra blomst til blomst, når de er sat i montre?

Og hvor er eventyrenes liv og tilpasningsevne, når de først er sat på tryk? Jeg, som på et senere tidspunkt også har været med til at rejse rundt med en båndoptager for at »fange« eventyr, kender forskellen på at få eventyret efter et »Vil De så ikke gerne fortælle mig« i stedet for et »Kom her, så skal jeg fortælle dig«. De to situationer er så forskellige som dag og nat. Forholdet mellem samleren og meddeleren kan heller ikke være det samme som mellem den spontane fortæller og hendes publikum. De første er ofte præget af usikkerhed over for hinanden, og af at det er samleren, som har brug for meddeleren og ikke omvendt. Mellem eventyrfortælleren og tilhøreren er der til gengæld det samme forhold som mellem mester og discipel. De har brug for hinanden, og begge ved, at næste gang vil historien lyde anderledes, fordi situationen er en anden. Eventyrene er i virkeligheden, som disse moderne redskaber, hvor man kan udskifte delene, alt efter hvilket arbejde man skal udføre med dem».

Citatet viser meget klart, hvordan man i denne fortælletradition, som er meget gammel, men som fortsat trives i de egne på vor klode, der ikke har fået kvalt den folkelige fortælling af bøger, radio

og fjernsyn, – hvordan man der helt forstår, at eventyret og den gode historie er en måde at orientere sig i livet på – sagt på en anden måde: at den fantasifulde fabuleringen er en dialog med de situationer tilværelsen byder på, en dialog, hvis mål naturligvis er at more og underholde, men grundlæggende og væsentligst: at forstå vilkårene og finde måder at klare sig igennem livet på.

Ord er i sig selv indholdsløse. Ved at blive brugt får de betydning. Vi tyder vores liv og omverden ved at give navne til ting og begivenheder. Gennem navne får verden og vi selv identitet, gennem betydningen tager vi stilling og finder måden at forstå og færdes på. Og så bliver historien eller fortællingen til.

For et års tid siden udkom teologen Svend Bjergs doktordisputats »Den kristne grundfortælling«. Bogen gennemgår fortællingens væsen som tyding og tro eller livsopfattelse. I bogens kapitel II forklarer han, hvordan livshistorier giver mennesker identitet. Han skelner mellem grundfortællinger og enkeltfortællinger på følgende måde: »Enkeltfortællinger omfatter en stor skala af historier, der beretter om separate oplevelser, kortvarige episoder og hændelsesforløb, og kan i betydningsfuldhed have grader lige fra det banale til det skæbnebestemmende. Hvad man oplever dag ud og dag ind får ord i enkeltfortællinger, som så at sige leverer byggematerialet til grundfortællinger, der har den særlige egenskab, at de former og begrunder et menneskes eller et folks identitet... Grundfortællinger spænder som regel over omfattende forløb, som er udkrystalliseret af de særligt betydningsladede enkeltfortællinger« (s.54).

Ved det spil mellem enkelthistorier og grundfortælling, som Svend Bjerg her antyder, bliver det klart, hvordan den eventyrfortælling, Marisa Rey Hemmingsen taler om, er en fortælling som ud-

vikler sig i dialog mellem på den ene side den livsforståelsestradition, som vi vokser op i som medlemmer af en familie og et folk, og på den anden side de udfordringer, som det giver os, at livet hele tiden er nyt, ubrugt, og skal bruges af dig og mig, den enkelte, som dit og mit liv, og endelig, i dialog med den samfundsform og produktionsmåde, vi udvikler og lever under i fællesskab, og som kræver en indsats fra os hver især.

En lærer ved Skive Seminarium, Flemming Thinggaard, fik for godt et halvt år siden udgivet bogen »Myte og eksistens«. I dette arbejde prøver han at indkredse betydnings- eller tydnings-sproget, det som religionspædagogen Helmuth Halbfass kalder *mytos-sproget*, det sprog vi bruger om det, vi tror på og sætter værdi i, i modsætning til *logos-sproget*, det rationelle sagsprog, som vi håndterer vores hverdag med. Flemming Thinggaard beskriver det poetisk-mytiske sprog som det sprog, der formidler vores engagement og holdninger, mens det logiske sprog henviser til og præciserer og afgrænser den sag eller de ting, vi arbejder med.

I rendyrkning er det logiske sprog de rationelle videnskabers redskab til at arbejde objektivt, altså koncentreret omkring objekterne, genstandene for forskningen, men så snart vi går i gang med at sætte disse ting og denne viden i forhold til vores eksistens, er vi ovre i mytos-sproget, hvor vi bruger vores fantasi, vores billedskabende evne til at se sammenhænge og muligheder i og med vores liv. Så vidt Thinggaard. Og på den måde kan vi se det poetisk-mytiske sprog som udtryk for – eller sagt med Svend Bjergs ord – fortælling om, hvordan og på hvilke måder vi engagerer os i livet. Derfor er den levende fortælling eller myte afgørende for vores identitet som mennesker og som folk, så sandt som vi i vort sprog tilhører en nation, en folkelig sammenhæng, som vi er født

ind i. Og det er naturligvis afgørende for vores børn og unge at opleve og opvokse i de fortællinger og historier, som giver os identitet, for at de i deres personlige dialog kan vinde og nyskabe deres identitet i overtagelse og modspil.

I bogen »Kulturens børn«, som blev udgivet af Kulturministeriets arbejdsgruppe om børn og kultur i 1980, kan vi se en hel del om, hvilke tilbud og hvilket forbrug af dem, børn og unge har i dagens Danmark. Desværre mangler der af let forståelige grunde et afsnit om, hvad forældre og børn snakker med hinanden om, og hvad forældre fortæller eller læser højt for børnene. Imidlertid kan en tidligere undersøgelse »De voksnes børn«, som børne- og ungdomsafdelingen på Danmarks Radio foranledigede i begyndelsen af 70'erne, antyde, at der ikke er ret megen fortællen og læsen højt, men forhåbentlig lidt indbyrdes snak i de tre-fire timer, som det var normalt, at danske børn på det tidspunkt havde at være sammen med forældrene i, nemlig en halv til en hel time om morgenen, mens familien står op, vasker sig, spiser morgenmad og gør klar til at tage afsted på arbejde, og de resterende, når forældrene sidst på eftermiddagen kommer hjem, og der skal laves mad og læses lektier, og hvad der nu ellers skal laves, når man er en familie. Det er selvsagt ikke de bedste omstændigheder til at give familien ro til ordentlig snak, fortælling og højt læsning. Den slags er sjældenheder i dag.

I »Kulturens børn« belyses det yderligere, at gennemsnitlig hører 9-12-årige børn fem kvarters radio daglig, mest som baggrundsmusik, mens de læser lektier eller snakker med kammerater, og ser 1½ times fjernsyn, oftest sammen med forældrene. Forholdet er meget enkelt, at forældrenes TV-vaner smitter af på børnene. Gjort op i procenter ser de vaner, de 9-12-årige har, sådan ud: 10 % angiver, at de er slet ikke eller kun

lidt interesseret i TV-udsendelserne, 26 % siger, at de er ret interesseret, mens 64 % er meget interesseret og altså ser henvend 1½ time eller mere pr. dag.

Radio- og TV-mediet er i sig selv ikke andet end redskaber for massekommunikation, og det er i brugen af redskaberne, at problemerne opstår. Programredaktørernes ansvar er stort i denne sammenhæng, og de varetager måske nok en vis alsidighed set på voksenbasis i overensstemmelse med tidens pluralistiske indstilling, men en kvalitativ linie, der bygger på en bevidsthed om danske traditioner og værdier, som børnene jo har brug for at kende, før pluralismen sætter ind, kan man ikke med rimelighed sige, at programfolkene følger. Det hænger sandsynligvis sammen med usikkerhed overfor, hvad de traditioner og værdier egentlig er for noget, og så hænger det vel også sammen med den økonomi, som politikerne giver radio og TV. Vi kender allesammen til de programmer, medierne byder på, og ved, at radioen er den bedste til at pleje den kulturelle arv. Den dyrere TV-produktion gør, at danske fjernsynsfolk føler sig forpligtet på at fylde sendetiden ud med billigere indkøbte udenlandske programmer. Og det er netop disse film og serier, som børnene ser mest – 72 % af børnenes kigger-tid ligger på dem.

På denne baggrund kan man nok spørge sig, om Danmarks Radio og politikerne lever op til det mål, der politisk er fastsat, at give »et kvalificeret tilbud om, at fortidens kultur gøres tilgængelig og levende«, der kommer alle til del – altså også børnene – »kvalificerede kulturudbud, som hjælper dem til at blive i stand til at være aktive deltagere i udformningen af vores samfund«.

Politikere og programfolk har både ansvar og skyld i denne forbindelse, men hovedansvaret for den kulturelle opdragelse ligger af klare, biologiske

ske grunde hos forældrene. Det er dem, der er de nærmeste og selvfølgelige opdragere. Det er dem, der ved, hvad de lukker op for, og hvad de giver børnene af vaner, og det er dem, der kan give børnene alternativer, hvis de som forældre ellers selv har alternativer eller magter at forestille sig dem og sætte dem i værk.

Måske det er i det stykke, det kniber mest, for det hører ikke til sjældenhederne, at de største børn ikke gider at se al det fjernsyn, forældrene ser, og selv søger alternativer i læsning eller i samvær med grupper af ligesindede.

I sådanne situationer forsømmer forældrene muligheden for at pleje et engagerende og vedkommende fællesskab i stedet for fjernsynets pseudo-fællesskab, og at give børnene og de unge den vane og evne at få snakket de ting og problemer, de står i, igennem. At det er et savn for mange unge kan vi se af fx. et digt som »Spørgsmål hængt til tørre« af den 17-årige Louise, der hører til »Toves børnebørn«, det er titlen på en samling børne- og ungdomsdigte samlet på Vesterbro Ungdomsgård og udgivet for et års tid siden:

»og alt det
som ikke blev sagt
og gjort
hænger i luften
du tager det med dig
på din vej
og kun
hvis vi vender tilbage
er der svar
at finde«

Det dialogsavn, digtet udtrykker, er en af de omkostninger mange børn og unge betaler for at være med i vort velstandssamfund uden velfærd, som forhenværende socialminister Bent Hansen udtrykte sig i 1969. Velstandssamfundet bygget på høj industrialisering og teknificering har nemlig

ikke ført til en lettelse af forældresituationen.

Hvor det indtil for bare 20 år siden var meget almindeligt, at børnefamilierne havde en ung pige til hjælp, eller moren var hjemmegående, er det jo blevet normalen, at børnene kommer på daginstitution, mens begge forældre er på arbejde for at tjene nok til at opretholde den materielle status. Vi bøjede os for de vældige muligheder for materiel vækst i 60'erne og 70'erne og tog imod de mange tilbud om en øget levestandard: hus, bil, hårde hvidevarer, stereoanlæg, farvefjernsyn, vin og god mad på bordet og talrige andre ting – alt sammen dejligt, men de materielle værdier og den livsform og de vaner, der fulgte med, har stjålet meget af tiden til opmærksomheden overfor børnene og de unge. Vi lod ikke de materielle fremskridt tjene familiens vel, så de gav tid til større kontakt og sammenhæng.

Da daginstitutionernes personale naturligvis ikke kan nå at være forældreerstatning i tilstrækkelig grad, og man heller ikke med rimelighed kan vente, at personalet skal engagere sig så kraftigt i det enkelte barn, som far og mor gør, bliver resultatet let, at børnene ikke i tilstrækkelig grad får de inspirationer fra voksenverdenen, som skal nære og udfordre deres fantasi, tanke og sprog til en bedre og modnere evne til medleven, og at børnene heller ikke får den tryghed og tillid, som er nødvendigt grundlag for at turde give sig i kast med og få en engagerende udveksling med deres omverden. Børnehaver og fritidshjem kan være udmærkede supplement, og er nødvendige for børn, hvis hjem ikke formår at åbne sig for givende kontakt med andre mennesker, men at tro, at børnehaver og fritidshjem, endsig skolepasningsordninger, kan erstatte kontakten med forældrene, er uansvarligt overfor børnenes sunde udvikling. Skønt hjemmene har fået det ene tekniske hjælpemiddel efter det andet til at lette daglig-

tilværelsens mange gøremål, er det altså paradoksalt nok tid og kræfter, der mangler til at tage sig ordentligt af børnene, p.gr.a. erhvervs- og økonomipresset på forældrene.

Forældrenes manglende tid og kræfter giver til gengæld børnene god tid. En stor del af børnene læser meget. »Kulturens børn« angiver, at af de 9-12-årige læser 46 % daglig bøger og 56 % tegneserier. Alle, der har, eller har haft, børn kender denne »slugealder«, hvor børnene kommer hjem fra biblioteket med en hel stak bøger og tegneserier og så er væk fra omverdenen i løbet af et øjeblik.

Som en 11-årig pige siger: »Jeg er en værre læsehest, siger mor. Hvis jeg sidder og læser, og så mor hun spørger, om jeg ikke lige kan komme og hjælpe, så siger jeg, at jeg lige skal læse kapitlet færdigt. Så når jeg har læst det færdigt, skal jeg læse et til, og så kommer jeg til at læse hele bogen.« (Kulturens børn s.107).

Og det er jo rævl og krat, der bliver læst: Enid Blytons De 5-bøger er som bekendt efter Biblen verdens mest læste bøger. I øvrigt følges de af Marx' Kapitalen – ikke at jeg tror, at børnene tæller kraftigt i statistikken under hverken biblen eller Kapitalen. »Hitchcock«, »Puk«, »Den sorte hingst« og mange andre serier er langt de populæreste bøger, ligeså vel som »Anders And«, »Lucy Luke«, »Smølferne«, og hvad de ellers hedder alle sammen, er de absolut foretrukne tegneserier, så vi som skolefolk nok må spørge os om resultatet af arbejdet med at udvikle børnenes kritik og kvalitetsbevidsthed.

Børnebibliotekarerne kan dog også melde om, at de mere seriøse bøger fra Thøger Birklands, Ole Lund Kierkegaards, Hans Hansens, Cecil Bødgers og andre lignendes hånd faktisk også udlånes.

I Bo Møhl og May Schachs bog »Når børn læser – litteraturoplevelse og fantasi«, som kom i 1980 tages på den grundigste måde set i Danmark endnu hele spørgsmålet om sammenhængen mellem børns begrebs- og sprogudvikling og deres læsning op. Forfatterne arbejder i den forbindelse meget med spørgsmålet om fantasi i en rationel verden. Fantasiens bedste egenskaber er, at den giver overblik og sammenhænge, der sætter barnet i stand til at bearbejde forhold, det ikke helt forstår, blive fortroligt med dem, førend situationerne opstår i virkeligheden – en slags forhåndsindlevelen både erkendelsesmæssigt og følelsesmæssigt.

Og så giver fantasien jo urationelle perspektiver og dermed luft omkring tingene og mulighed for kritik.

Indbildningskraften i fantasien kan naturligvis også fungere som dagdrøm, udfyldning af ked-sommelig og ustimulerende tilværelse, og den slags fantasi er nærliggende for det barn, der kommer hjem til et tomt hus og skal slå nogle timer ihjel – som det så smukt hedder. Der er serielitteraturen – hvadenten det er i form af tegneseriehæfter, TV-krimier eller bøger – jo så den nærliggende.

I et gennemrationaliseret og kriseramte samfund er udviklingen af fantasien en betingelse for at finde vej frem, – naturligvis ikke den flygtende og kompenserende dagdrøms fantasi, men den fantasi, som ved sin skabende evne, sine ture ud i den blå luft, sin legen med alternativer formår i sidste ende at være konstruktiv ved at forløse følelser og give erkendelser til kritik, eksperimenter og ændring af vores livsmåde, hvadenten det er vores personlige eller samfundets.

Børne- og ungdomslitteraturen fik gennem de sidste 10-15 år en vældig forøgelse af udgivelser. Ud over de trivielle serier, som jeg har været inde

på, er det mest markante den samfundskritik, inspireret fra ungdomsoprør og socialistisk- og marxistisk vækkelse, som forfattere som Per Holm Knudsen og Bent Haller blev typiske eksponenter for. Det var ikke just fantasi, der prægede deres udgivelser, men en ganske hård ideologisering, som de ikke evnede at formidle for deres børnelæsere. Ganske langsomt påvirkede det dog de mere traditionelle forfattere, som fx. Thøger Birkeland, Bjarne Reuter, Inge Krog og Hans Hansen, så de begyndte at blive samfundsrelevante, som det hedder, begyndte at tage forurening, kapitalistisk kriminalitet, betonslum og skilsmisseproblemer og mange andre af de voksenskabte problemer op, og de forfattere kan formidle det, så børn og unge i højere grad læser disse bøger. Denne socialrealistiske bølge er naturligvis vigtig som led i udviklingen af en nødvendig kritik. Problemet ved den som fortællinger for børn er, at de blotlægger problemerne og altså hjælper til kritisk forståelse, men de bliver stående dér og stimulerer derfor næppe fantasien til positive følelser og konstruktiv erkendelse. Og ser vi på de seneste års udgivelser, er der kun ganske få tegn på opbrud til fantasiudfoldelse, som gennem læsningen kan hjælpe børnene til en dialog med fortællingerne i Svend Bjergs forstand – en dialog, der kan fremelske livsmod og dermed robusthed overfor vanskelighederne og lidelserne, som jo også hører vort liv til og skal gennemleves, men også modne til at finde værdierne.

Vi har heldigvis mange gode hjem og mange forældre, som tager sig af deres børns opdragelse med stor omhu. Det må vi selvfølgelig ikke glemme at værdsætte, men det ophæver ikke, at de forhold for forældre og børn, jeg her har skitseret, er meget udbredte, og meget let breder sig videre, hvis vi ikke evner at klargøre os de værdier, som er smuldret ud af vores bevidsthed igennem 60'er-

nes og 70'ernes materielle optagethed.

Vi må komme ud af den paradoksale tro på, at vi skaber bedre hjem ved at jage afsted efter penge til møbler og alt det andet gods. Vi må frem til at forstå, at vi har ingen større værdi end os selv og hinanden som mennesker, at vi har ingen bedre opgave end at fremelske denne forståelse af mennesker hos os selv og vores børn. Og i den opgave ligger, at vi skal tage os tid til at bruge det sprog, den dialog, den tankebefrugtning, som er vores redskab til at udfolde fantasi og virkelighed i samspil med hinanden, så vore livsrammer kan få en dimensionering som er i pagt med denne værdisætning.

Det er svært at være forældre i dag på grund af ophængtheden på både erhvervssiden og de mange gøremål i hjemmet, men det ophæver ikke hovedansvarligheden og forpligtelsen overfor børnene og de unge, og derfor må forældre og andre ansvarlige voksne gøre sig gældende alle steder, hvor opinionen dannes, om hvordan vores samliv og samfundsliv skal prioriteres. Problemet er, at mange ikke orker det eller føler sig umyndiggjort af partier, fagforeninger, og andre, som kan råbe højere eller som det er lettest at overlade meningsdannelsen til.

Og her kommer skolen ind som en mulig hjælper, for skolelærere har jo en god føling med børnenes vilkår og problemer, og skolen står i en god position mellem på den ene side forældrene og på den anden side det offentlige samfund. Ud fra den situation kan lærere for det første være med til at ophjælpe og formidle den fortælletradition og erfarings- og fantasiudveksling, i dialogen, som er så vigtig for børnenes og de unges modning. For det andet kan lærere gennem kontakten med forældrene hjælpe dem til en forståelse af, hvor vigtigt det er, at børnene oplever den kærlighed som består i, at forældre tager sig tid og ro til, at børne-

ne bliver hørt og forstået, og at de får et engageret svar, at der bliver fortalt, snakket og lyttet i den hjemlige dagligdag mellem forældre og børn. Og for det tredje kan lærere være med til med stor erfaringskompetance overfor myndigheder og politikere at bryde den kedsommelige dominerende tanke om den økonomiske nødvendighed, som totalt behersker den administrative og politiske bevidsthed i dag. Formålet med vores samfund skal dog være at lave rammer, der tjener menneskers liv og ikke gør dem til slaver under produktionens og forbrugets vilkår, og derfor må vi som kan se, hvordan mange forældre og børn udsultes menneskeligt, med alle de midler, vi har, gøre opmærksom på, hvor forkert og ufrugtbart vi

har lavet forholdene for vores børn og unge. Der er nok oven i købet en ekstra chance nu, hvor spørgsmålet om nedsat arbejdstid er på dagsordenen. Den har jo gode chancer for at skaffe børn og forældre bedre tid til hinanden. Vil vi og kan vi som lærere gå ind i denne støtte til forældre og børn, så er vi også kommet forældrene og børnene nærmere i et fælles livs-anliggende og har hjulpet skolen til at skifte spor, så den ikke blot kører videre i retning af det kun redskabsudviklende, som skal hjælpe børnene til at blive duelige i erhvervslivet, – nej, så har vi også taget et skridt i retning af den skole for livet, som kun så sjældent bliver praktiseret i Grundtvigs fædreland.

Den kristne grundfortælling

»At fortælle giver identitet og selvtilid«
(Dea Trier Mørch)

Ved Ejvind Nørby

Ovennævnte citat fra Dea Trier Mørchs bog »Vinterbørn« sammenfatter på central måde hovedtanken i Svend Bjergs disputats »Den kristne grundfortælling«, forsvaret ved Aarhus Universitet december 1981.

Bogen kommer på et tidspunkt, hvor det igen er ved at blive moderne at lytte til fortællinger. Forældre fortæller mere for deres børn i dag, end de gjorde for fem-ti år siden. Ja, selv i TV kunne vi i foråret 82 lytte til Jens Okkings bibelhistoriefortælling! Mon ikke denne fornyede interesse for fortællingen er udtryk for, at mennesker trives dårligt i vort moderne, teknisk højtudviklede

industriamfund? Fortællekulturens opblomstring kan opfattes som reaktion mod historieløshed og rodløshed. Vor hverdag er blevet for teknisk. Vi er blevet for teoretiske i samfund, skole og kirke. Den fornyede interesse for at lytte til lovsfortællinger viser, at vi i Danmark atter er begyndt at interesse os for vort rodnet i familie, slægt, folk og kultur. Bogen vakte da også opmærksomhed, selv uden for traditionelle fagkredse. Og det er ikke mærkeligt i en tid, hvor identitet og selvtilid er en mangelvare.

På bogens bagside findes følgende resumé: »I de senere år har man fra teologisk hold forsøgt at imødegå den voksende historieløshed ved at vise hen til en såkaldt narrativ teologi, der beskæftiger sig med fortælling som et uomgængeligt led i vores selvforståelse og kristendomssyn. Bogen her gennemspiller dette tema på en række centrale områder. Som en livsform grundlægger historier vores identitet. Vi har vort liv i fortællinger. Som en sprogform er historier noget velkendt og uundværligt. I forbindelse med historien viser fortællingen sig som en tidsform. Historien fortæller historier. Endelig er fortællingen en afgørende trosform, eftersom vi ikke kan sige, hvad kristendom er, uden at fortælle historier. Bogen afsluttes med en slags case-study over N. F. S. Grundtvig«.

Jeg forsøger naturligvis ikke i denne artikel at give en komplet anmeldelse af alt dette! Det tillader pladsen ikke. Vi ser, at Bjerg arbejder med fortællefænomenet som livsform, sprogform, tidsform og trosform. Det er altsammen interessant og relevant, også for skolen. Men jeg må vælge ud. Artiklen kommer da til at indeholde følgende afsnit: 1. Bogens hovedsigte. 2. Fortællekulturens forfald. 3. Fortælling og identitet (fortælling som

livsform). 4. Den kristne grundfortælling (fortælling som trosform). 5. Afsluttende bemærkninger.

Når jeg især fokuserer på fortællingen som livsform og trosform, hænger det også sammen med, at bogens overvejelser over menneskeliv og kristenliv og sammenhængen mellem disse to størrelser er væsentlige for 80'ernes skoledebat. Skulle nogen efter denne præsentation få lyst til at læse bogen, er det kun glædeligt. Jeg kan oplyse, at bogen er velskrevet. Svend Bjergs sprog er klart som vandet i en bæk, man kan se hver eneste fisk og sten på bunden, skrev Johs. Møllehave i en anmeldelse!

Bogens hovedsigte

Opgaven i bogen går ud på at undersøge forholdet mellem fortælling og kristendom. »Fortællingen opfattes ikke som et pædagogisk middel. Den tillægges ikke fundamental betydning, fordi den frem for alt formår at formidle det kristne budskab på en klar og tydelig måde. Det drejer sig i stedet om det langt mere betydningsfulde, at fortællingen er det element, hvori kristendommen taler og lever. Tilspidset sagt er kristendom en fortælling.«

Bjerg opfatter altså ikke fortællingen som blot et pædagogisk instrument, men som en livsform, der fundamentalt præger menneskers identitet og Gudstro. Derfor lader det sig ikke gøre »glat at udlede pædagogiske konsekvenser af undersøgelsen, men der er givet et vist systematisk-teologisk grundlag for at indkredse sådanne«.

Det nye i bogen er påvisningen af, *på hvilken måde* kristendom og fortælling hører sammen – og hvad det betyder for en række centrale problemstillinger som menneskesyn, historiesyn etc. En systematisk gennemtænkning af denne

problematik er væsentlig i et land med en Grundtvig-Koldsk fortælletradition.

Fortællekulturens forfald

I bogens første kapitel – Den teologiske og kulturfilosofiske kritik af fortællingen – påpeges flere grunde til fortællekulturens forfald. Inden for teologien nævnes eksistensteologien og den såkaldte Bultmannskole med deres stærke indsats for at afmytologisere fortællingerne. Endvidere nævnes, at truslen mod fortællekulturen går tilbage til oplysningstiden. Jeg skal i denne artikel især opholde mig ved tre forklaringer på fortællekulturens forfald. Bjerg støtter sig i denne del af bogen til tyske digtere som Walter Benjamin, Theodor Adorno og Robert Musil.

1. *Ydre epokale begivenheder*, f.eks. de to verdenskrige, sønderslår den givne traditions-sammenhæng, der er nødvendig for forekomsten af erfaringer, man kan fortælle om. »Bemærkede man da ikke ved krigsafslutningen, at folk kom stumme tilbage fra felten? ikke rigere – fattigere på erfaringer, som kunne meddeles« (Benjamin). Soldaternes choklignende oplevelser havde slået den grundlæggende erfaring af stabilitet og orden i tilværelsen i stumper og stykker. De var stumme. Men også udeblivelse af oplevelser, f.eks. ved ensformigt arbejde, bidrager til forfaldet. En levende fortællekultur øser nemlig af livs-erfaringer, hvis udeblivelse er ødelæggende for den, hvad enten det skyldes oplevelser, som ikke kan omsættes i erfaringer, eller det slet og ret skyldes mangel på oplevelsesstof.

2. *Videnskabeliggørelsen* af kulturen og menneskesynet medfører, at vi i »vor videnstidsalder ikke mere med naiv samvittighed kan regne enkeltskæbner for at være så vigtige som tidligere« (Musil). De antropologiske naturvidenskaber leder jo efter lovmæssigheder, som ligger

bag det individuelle: de typiske træk ved mennesket. Men en levende fortællekultur hviler i en umiddelbar tiltro til, at det enkelte menneskes personlige livsskæbne har afgørende betydning. Hvor denne forudsætning falder væk, forfalder fortællekulturen eller antager stivnede ideologiske former.

3. *Industrialiseringen* er medskyldig i fortællekulturens forfald, idet fortællefællesskaber og evnen til at fortælle og lytte til en god historie svækkes. Det industrialiserede samfund har skabt en livs- og arbejdsrytme, der modarbejder fortællekunsten. »Hvor arbejdets rytme har grebet mennesket, der lytter det til historierne på en sådan måde, at gaven til selv at fortælle af sig selv tilfalder det« (Benjamin). Her taler digteren om håndværkets arbejdsrytme! Men med det håndværksmæssige arbejdes forfald går også fortælleevnen i forfald. For industriel teknik kræver anspændthed, som udmarver og ikke levner plads til henrevet lytten. Kort sagt opløser det industrialiserede samfund de autentiske fortællefællesskaber og frembringer i stedet det ensomme, arbejdsmæssigt anspændte og overfladisk informerede individ, som næppe gør erfaringer, der er værd at fortælle om og høre på. Resumerende kan vi hermed give denne forklaring på fortællekulturens forfald: tre afgørende forudsætninger for en levende fortællekultur – livserfaringer, der kan fortælles, en individuel livsskæbne og autentiske fællesskaber – er alvorligt truet på grund af ydre epokale begivenheder, videnskabeliggørelsen af kulturen og industrialiseringen.

Men nu er det vigtigt at skelne mellem fortællekulturens forfald og *fortællekulturens udslettelse*. Vi har talt om forfaldet, der medfører identitetskrise og rødøshed. Men fortællekulturens totale

udslettelse er *utænkeligt*. Jeg tager Musils udsagn til støtte herfor: »De fleste mennesker er fortællere i grundforholdet til sig selv. De holder ikke af lyrik... de elsker kendsgerningernes følge efter hinanden, fordi den ser ud som en nødvendighed, og de føler sig på en eller anden måde reddet i kaoset gennem det indtryk, at deres liv har et »løb«. Bjerg selv afviser klart tesen om fortællekulturens forfald, når han i følgende citat, der røber afhængighed af Løgstrups filosofi, siger: »Fortællingens livskraft beror på fænomener, som er før-kulturelle i den forstand, at de undrager sig kulturel forarbejdning og beherskelse. Det er elementære, definitive fænomener, som snarere appellerer til filosofisk-teologiske end til historiske og sociale forståelsesformer«. Fortællingen er altså *et før-kulturelt fænomen* givet med livet selv. Hermed er vi nået til næste hovedafsnit:

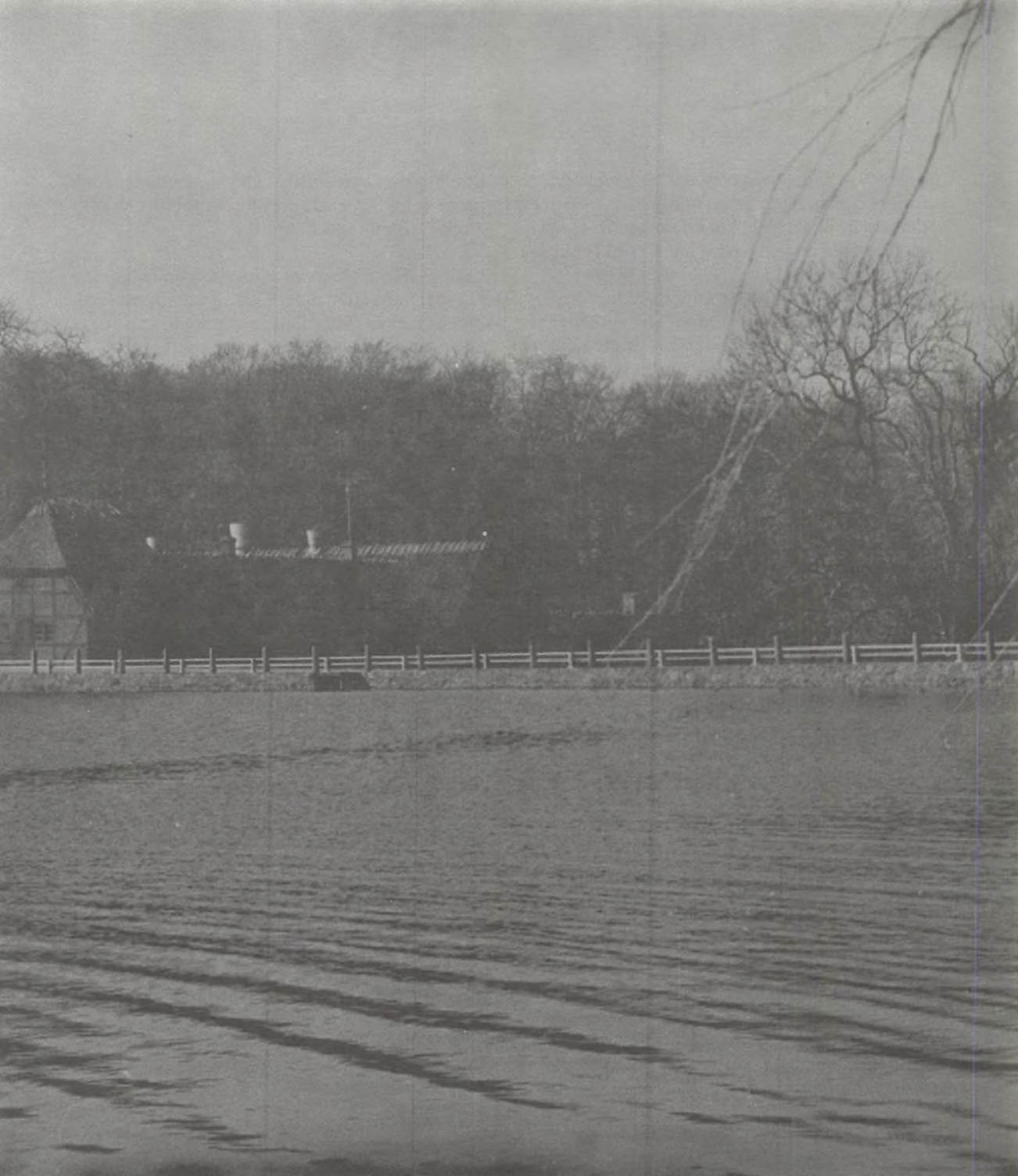
Fortælling og identitet

(Fortælling som livsform)

Disputatsens tese er, at alle mennesker har deres identitet i de fortællinger, de er »forviklet i«. Udtrykket »at være forviklet i fortællinger«, som Bjerg har lånt fra en tysk filosof, Wilhelm Schapp, kan give forkerte associationer. Det har naturligvis intet med forviklinger at gøre, men skal udtrykke den tætte forbindelse mellem fortælling og person.

Det er i de fortællinger, et menneske er forviklet i, at dets identitet begrundes. Det er i fortællinger, at mennesket tolker sit liv, og det er i fortællinger, den personlige identitet kommer til udtryk. Vi er alle forviklet i en række fortællinger. Bjerg skelner her mellem *enkeltfortællinger* og *grundfortællinger*. Alle historier er naturligvis ikke lige betydningsfulde. Enkeltfortællinger omfatter en stor skala af historier, der beretter om separate

oplevelser, kortvarige episoder og hændelsesforløb, og kan i betydningsfuldhed have grader fra det banale til det skæbnebestemmende. Hvad man oplever dag ud og dag ind får ord i enkeltfortællinger, som så at sige leverer byggematerialet til grundfortællinger, der har den særlige egenskab, at de former og begrundet et menneskes eller et folks identitet. Mere konkret sagt kan der f.eks. være tale om en selvbiografisk livshistorie, en ægteskabshistorie, en nationshistorie eller den bibelske universalhistorie. Grundfortællinger spænder som regel over omfattende forløb, som er udkrystalliseret af de særligt betydningsladede enkeltfortællinger.

Det er endvidere centralt, at vi aldrig præger vores livsfortælling fra grunden af. Vi træder altid ind i forud eksisterende grundfortællinger, fordi vi hører til i en bestemt folkelig og familiemæssig sammenhæng. »Forfølger man sine egne historier tilbage i tiden, føres man til barndommen, hvor erindringer lejr sig om denne eller hin genstand: huset, man boede i, børnebøger, man voksede op med osv. Historierne kan være tætte og kompakte, og de kan tynde ud, men de standser ikke ved fødslen, for jeg er også en del af historier, som var til, før jeg blev født: familiens, slægtens osv. Disse historier fødes man så at sige ind i. De venter blot på at blive fortalt videre. Således kan forestillingen om identitet strækkes ud, da den ikke blot vedrører min jeg-historie, men også er knyttet til mere omfattende vi-historier«. Menneskets identitet udspringer altså af flere grundfortællinger – som nævnt: dets egen livshistorie, familiens, slægtens, folkets grundfortælling – hvoraf nogle har mere vægt end andre.

Bjerg har nogle interessante analyser af forholdet mellem enkeltfortællingerne og grundfor-

tællingen. Dette forhold kan karakteriseres dels som et uudligneligt spændingsforhold, dels som et vekselvirkningsforhold.

Først lidt om *spændingsforholdet*. Spændingsforholdet markerer, at der så at sige er niveauforskel mellem enkeltfortællinger og grundfortælling, så de går aldrig fuldstændig op i hinanden eller falder sammen til en fortælling. Grundfortællingen organiserer sammenhæng mellem enkeltfortællinger. De mange enkeltfortællinger, som indgår i grundfortællingen, rummer ofte en høj grad af konkrethed og detaillrigdom, der ikke kommer til deres ret i grundfortællingen. De går for en stor del tabt, men til gengæld kan grundfortællingen netop i kraft af sin almenhed både udtrykke og sætte bevægelse i de manges livserfaringer. Der er altså tale om gensidig påvirkning mellem enkeltfortællinger og grundfortælling, når forholdet mellem dem er ideelt. Vi kan jo let konkretisere disse principielle betragtninger ved at tænke på spændingsforholdet mellem vore egne enkeltfortællinger og grundfortælling.

Herefter lidt om *vekselvirkningsforholdet*. Vekselvirkningsforholdet kan karakteriseres som et skift mellem »at blive fortalt« og »selv at fortælle«. Vi skaber ikke selv vore grundfortællinger, men fødes ind i dem. Det gælder grundfortællinger givet med familien, slægten, folket. Vi har så at sige en historie, før vi selv skaber historie. Vi bliver fortalt, før vi selv kan fortælle vore egne historier, siger Bjerg. Men det er ikke udtryk for et strengt deterministisk menneskesyn. Det er afgørende for Bjerg at pointere, at grundfortællingen har »modellens åbnende karakter«. Grundfortællingen tvinger altså ikke, men *åbner* tværtimod en horisont – den giver spillerum

(noget jeg senere vil komme tilbage til). Vi bliver ganske vist fortalt af de sammenhænge, vi fødes ind i, før vi kan fortælle selv. Men vi fortæller nu engang også selv! Et menneske fortæller sine egne historier – enkeltfortællinger, som det forsøger at forme til en helhed«, hedder det et sted. Så der er altså tale om et stadigt vekselvirkningsforhold mellem enkeltfortællinger og grundfortælling – mellem det at fortælle selv og det at blive fortalt. Ved at gøre sine egne enkeltfortællinger gældende kan den enkelte farve eller måske ændre den givne grundfortælling. Såvel kritisk revision som revolte er tænkelig. Vi kan sammenfatte med et citat fra disputatsen: »En grundfortælling begrundet identitet. Med identitet kan altså ikke menes en væsenskerne i mennesket, uafhængigt af historier, men identitet betegner i alt væsentligt det, som forbliver sig selv lig. Det er, hvad en grundfortælling gør. Den har en vis bestandighed. Nye enkeltfortællinger kan altid sætte den i bevægelse. Men at et menneske har identitet og forbliver sig selv lig i og på trods af alle omskiftelser beror i sidste instans på dets grundfortælling«.

Lad os kort resumere dette afsnit om fortælling og identitet. Fortællingen er identitetsskabende. At fortælle giver identitet og selvtilidid. Som en livsform grundlægger fortællinger vor identitet. At fortælle er en livsform. Vi har vort liv i fortællinger. Vor identitet beror på den rette balance mellem grundfortælling og enkeltfortællinger, mellem at blive fortalt og selv at fortælle. Således kan vi stikordsagtigt sammenfatte fortællefænomenets betydning for vor selvforståelse.

Den kristne grundfortælling

(Fortælling som trosform)

Indtil nu har jeg især beskæftiget mig med fortællingens betydning for vor menneskelige selv-

forståelse, med fortællingen som livsform. Men Bjergs disputats hedder jo »Den kristne grundfortælling«. Fortællingen er også trosform. Det er Bjergs opfattelse, »at fortællingen er det element, hvori kristendommen taler og lever. Tilspidset sagt er kristendom en fortælling«.

»Den kristne grundfortælling er den historie, hvori Gud identificerer sig eller åbenbarer sig«, lyder Bjergs definition. Og der findes *flere* kristne grundfortællinger! Nok er det muligt at læse bibelen som en samlet historie, der begynder ved skabelsen og slutter ved nyskabelsen, idet vendepunktet i handlingsgangen indtræder med Jesu død og opstandelse. Men det er uacceptabelt at læse bibelen som en samlet grundfortælling, fordi det forudsætter, at man går bag om de foreliggende bibelske historier og uddestillerer en fabel, der ikke selv foreligger som fortælling. Bibelen læst som een stor grundfortælling opfatter Bjerg som en konstruktion i form af et handlingsmønster, som er udtaget af bibelens mange fortællinger. Man har med denne læse-måde reduceret fortællingen til et handlingsreferat. Og det er vigtigt at skelne mellem fortælling og referat. Bjerg taler derfor om flere forskellige grundfortællinger, der fortæller noget afgørende om, hvem og hvad Gud er, f.eks. den gammeltestamentlige fortælling om pagtslutningen på Sinai og de nytestamentlige fortællinger om Jesu dåb og om Jesu død og opstandelse. »I en række indbyrdes forskellige og uforenelige historier giver Gud sig på grundlæggende vis til kende og afslører sig dermed som en Gud, hvis væsen ikke kan bringes på een formel eller een fabel, men som derimod ytrer sig i fortællinger«.

Ligesom Bjerg deler menneskets livshistorier op i enkeltfortællinger og grundfortælling, således

opererer han også med kristne *enkeltfortællinger* og *grundfortælling(er)*. Den afgørende kristne grundfortælling er naturligvis fortællingen om Jesu død og opstandelse. Denne grundfortælling får indhold og fylde gennem en masse enkeltfortællinger i evangelierne om Jesu magt over ondskab og død. Meget sigende er disputatsens forside forsynet med et Rembrandtbillede af Den fortabte Søn, altså et motiv fra en enkeltfortælling.

Bjerg understreger forskellen mellem menneskets grundfortælling og den kristne grundfortælling. Mennesket er helt »forviklet« ind i sin egen grundfortælling. Men med Gud forholder det sig anderledes. Når Gud identificerer sig, giver sig til kende i grundfortællingen, betyder det, at han på samme tid går ind i og er uden for grundfortællingen. Der er altså en grænse for, hvor langt man kan fortælle Guds egen historie. Bjerg kalder derfor hellere de grundfortællinger, som Gud går ind i, *forløsningshistorier* end for livshistorier. Forløsningshistorierne fortæller Guds historie med mennesker. Her åbenbarer Gud sig som en radikal ny begivenhed ved udefra at gå ind i og forbinde sig med menneskets grundfortællinger. Hermed skænkes mennesker en ny mulighed, en ny identitet. Forskellen mellem menneskets grundfortælling og den kristne grundfortælling kommer f.eks. frem, når Bjerg kommenterer fortællingen om Jesu død på følgende måde: »Den fortsatte kamp med døden er på sin vis menneskets alene, for Guds egen kamphistorie er sejrrikt ført til ende. Hvis Kristi historie er Guds egen historie, så har den nået sin grænse med Kristi sejrriktige død. Den kan ikke fortælles videre, men kan nok genfortælles i sammenhæng med de utallige påfølgende efterfølgelseshistorier. Guds egen historie er ført til ende, men menneskets

efterfølgelseshistorier får ikke ende, så længe der er kristne til. Den afgørende forskel, det her kommer an på, består i, at Gud så at sige går sejrrikt ud af sin egen historie, mens mennesket går til grunde sammen med sin egen historie, medmindre der er en efterfølgelseshistorie, som lever i kraft af Guds historie med mennesket. Anderledes sagt er mennesket helt indfældet i sine historier, som kan fortælles helt ud, og så længe der er mennesker til, mens Gud ikke helt ud er indfældet i sin historie, hvilket betyder, at der forbliver noget, som ikke kan fortælles, da Gud er evig til«.

Kommet så langt vil jeg sige noget om *kristen tro*. For det første opstår troen ved at lytte til den kristne grundfortælling. Bjerg udtrykker det markant – og kontroversielt vil jeg mene – i flg. citat: »Kristen tro opstår, når et menneske kommer under indflydelse af den kristne grundfortælling. Denne besætter så at sige et menneskes livshistorie med et nyt indhold og giver den et nyt grundlag. Den kristne grundfortælling fortæller mennesket, hvad det ikke kan sige sig selv. Tilspidset sagt skal tro forstås som besættelse. Dette er en mere dækkende beskrivelse end afgørelse, for før et menneske får mulighed for at afgøre sig, er afgørelsen faldet. Troen sætter sig igennem i form af historier, som besætter eller får magt over sindet«.

»For det andet får kristentro karakter af *erfaring*« – siger Bjerg – »i samme øjeblik, man gør sig klart, hvad indholdet af den kristne grundfortælling betyder, når det besætter ens livshistorie med noget nyt, som man ikke kunne sige sig selv. Tro er erfaring, når man tilegner sig det nye indhold i det, som er vederfaret én. Dette kan igen give anledning til, at man derpå selv kan fortælle nye,

erfaringsbestemte fortællinger. Det afgørende resultat af den erfaringsproces, som troen indebærer, er, at man bliver i stand til at sige: jeg tror!¹⁴ Vi ser altså, at der kan tales om kristentro som en særlig erfaring, der opstår, når et menneskes livshistorie fortælles i sammenhæng med den kristne grundfortælling. Der er med andre ord også her tale om et vekselvirkningsforhold mellem det at »blive fortalt« og det »selv at fortælle«. For den kristne grundfortælling kan ramme os, så vi på en ny måde kan fortælle om vore egne livs- og døds-historier.

For det tredje kan kristentro karakteriseres som det at få en *ny identitet* – en kristen identitet – der henter indhold og legitimation fra den kristne grundfortælling, som vort selv ikke tidligere har haft del i. Ved i tro at lytte til den kristne grundfortælling identificeres vi ved denne grundfortælling. Vi får et nyt livsgrundlag i denne fortælling, idet Jesu historie bliver vor historie! Bjerg bruger begrebet »stedfortrædelse« som tolkningsnøgle til at forklare sammenhængen mellem vor egen livshistorie og den kristne grundfortælling. »Jesu Kristi grundfortælling besætter min livshistorie med nyt indhold, således at hans livsbærende historie på sæt og vis også bliver min. Den sætter ikke min egen historie ud af spillet, erstatter den ikke, gør den ikke til intet, men den fungerer på en sådan måde i mit sted – stedfortrædende – at jeg nu kan fortælle min livshistorie på en anden måde end hidtil... så jeg vil kunne fortælle om min egen død som andet og mere end afslutningen i tilværelsen«. Men nu vil en og anden nok spørge, hvordan i al verden det kan gå til, at den kristne grundfortælling kan forbinde sig med min egen grundfortælling og skænke mig ny identitet? For at besvare dette, er det nødvendigt – omend kort – at gå ind på *fortællingen som tidsform og sprogform*.

Først lidt om fortællingens tid, den narrative tid. Bjerg har nogle spændende analyser af fortællingens tid. Han afviser, at fortællingens tid enten skal opfattes lineært eller cirkulært. Der eksisterer i stedet for en tredje tid: den narrative tid, som sammenlignes med den lineære tid. Historiens lineære tid karakteriseres således: punktuelt, tom, kontinuerlig, fremadrettet, uigentagelig og uendelig. Mens fortællingens narrative tider karakteriseres således: har udstrækning, indholdsbestemte, forudsætter brud, målrettede, gentagelige og endelige.

Her vil jeg alene pege på, at den narrative tid er *gentagelig*. En fortælling kan genfortælles og fængsle påny og påny. Det hænger sammen med, at fortællingstiderne kan vende tilbage. Vi kan påny og påny blive samtidig med en fortælling, fordi dens tid kan vende tilbage. Vi kan også blive samtidig med den kristne grundfortælling ved at lytte til den. Vi bliver samtidig med den, når den tager os fangen, bliver til tro, skænker ny identitet.

Herefter lidt om *fortællingen som sprogform*. Bjerg opfatter fortællingen som et grundfænomen i menneskets tilværelse. I tilknytning til K. E. Løgstrup hævdes fortællingen at være en elementær sprogform i det daglige talesprog – eller som Bjerg kan sige: »Fortællingens rum er et elementært menneskeligt livsvilkår«. Men vi må skelne mellem »den fortalte verden« og »den daglige livsverden«. for som sprogform – som fiktion – sætter fortællingen en relativ autonom verden i værk. Det gælder eventyr og myter såvel som den kristne grundfortælling. Fortællingsfiktionen skaber »afstand til den daglige livsverden med dens uafsladelige strøm af begiven-

heder og praktiske gøremål ved sprogligt at etablere et sammenhængende fortællingsforløb fra begyndelse til ende«. Den fiktive fortælling skaber altså helhed og organiserer sammenhæng. Man kunne nu spørge, om en sådan fiktiv fortælling ikke i virkeligheden gør vold på den livsverden, vi umiddelbart erfarer, ved at påføre den en orden, der er den fremmede? Men det er netop ikke tilfældet! For den orden, der bringes til veje er ikke absolut – den udgør kun en relativ sluttet helhed.

Jeg tager med andre ord tråden op fra afsnittet om fortælling og identitet! Det afgørende ved fortællingsfiktionen er dens *åbenhed*. »Dels er den åben i en mere horisontal forstand, eftersom den i almindelighed åbner for nye fortællinger og ofte fortsætter velkendte fortællinger. Dels kunne man også sige, at den er åben i en slags vertikal forstand, da den kan rumme det uventede nye, kontingente begivenheder«. Fortællingsfiktionens orden gør altså ikke vold på virkeligheden. Tværtimod! Først i fortællingens fiktive rum kommer min livsverden til udtryk i dens fundamentale åbenhed for det uventede. Men hvad jeg især er interesseret i i denne forbindelse: fortællingen er åben i en slags vertikal forstand. I denne fundamentale åbenhed, også for det radikalt fremmede, er det jo begrundet, at også den kristne grundfortælling kan forbinde sig med et menneskes grundfortælling og skænke ny identitet.

Afsluttende bemærkninger

Redaktionen har bedt mig om at skrive lidt om Svend Bjergs bog: »Den kristne grundfortælling«. Det har jeg hermed forsøgt at gøre ved at redegøre for nogle tankegange i bogen, som jeg finder væsentlige i denne sammenhæng. Jeg har

stort set afholdt mig fra at vurdere bogens indhold og de eventuelle pædagogiske konsekvenser heraf. Jeg tror nemlig kun de færreste har læst bogen. Jeg håber derfor min lille artikel kan fungere som et slags »oplysningsarbejde«, en nyttig baggrundsviden til diskussionen fremover. For diskussionen er allerede i gang i diverse tidskrifter som »folkeskolen« og »religionslæreren« hvad angår folkeskolens ideologi og faget kristendomskundskab. Lad mig blot give et par eksempler på væsentlige diskussionsemner.

For det første betegner Bjergs fortællingsteori et opgør med eksistentialetisk-orienterede pædagogiske teorier, der på en eller anden måde tager udgangspunkt i børnenes forudsætninger, for iflg. Bjerg er det netop ejendommeligt for fortællinger, at de ikke kræver særlige forståelsesforudsætninger hos os for at blive forstået. At forstå fortællinger er at blive draget ind i fortællingens rum, at blive opfyldt af fortællingens egen virkelighed. Fortællingen griber os, bliver en »besættelse«, river os med – og sætter os netop derved i frihed fra vor egen dagligdagsverden og lader os opleve en anden virkelighed end den vante. Et eksempel på kritik af folkeskolelovens ideologi kan læses i artiklen med den bombastiske titel »Pædagogisk manifest 82«, som Bjerg er medforfatter til. Her gøres op med elevcentreret undervisning – en pædagogisk teori og menneskeopfattelse, der narcissistisk puster jeg'et op. Det lader sig ikke gøre at have rod i sig selv, hvorfra »min verden går«. Rod må man have i en sammenhæng, i en historie, hedder det. Artiklen indledes med følgende ti teser om undervisningen: 1. Oplevelse først – forståelse så. 2. Erfaringen er ikke noget jeg gør – den gør noget med mig. 3. Ingen og intet er til uden i sin sammenhæng. 4. Uden sammenhæng på forhånd – syntese før analyse – bliver for-

ståelsen overfladisk og tilfældig. 5. Undervisningens sammenhæng må være før eleven for at kunne blive til i eleven. Undervisningen, ikke eleven skal være skolens centrum. 6. »Oplevelse i selvstændig vurdering og stillingtagen« bliver indholdsløs uden en helhedsoplevelse som grundlag. 7. Eleven kan kun i kraft af meddelelse danne sig sit verdensbillede og sin livsforståelse. 8. Kritik er kritik af noget på grundlag af noget andet, som man står inde for. 9. Fortællingen er grundlaget for indsigt. 10. Fortællingen er et livselement. Den giver rum for oplevelse, samvær, samtale. Den betinger et kulturelt tilhørsforhold.

For det andet rejser Bjergs fortællingsteori en række religionspædagogiske spørgsmål. Jeg har i den forbindelse følgende citat i tankerne. »I selve det fænomen, at et menneske kan blive opslugt af en fortælling, eller at fortællingen kan besætte et menneskes sind med et nyt indhold, så han går forvandlet – ikke blot som forvandlet – ud af fortællingens rum, ligger en henvisning til menneskets fundamentale modtagelighed«. Hvis det er rigtigt, så rejser det spørgsmålet, hvilken rolle fortællingen skal og må have i kristendomsundervisningen i en offentlig skole. Det bliver både umuligt, men også meningsløst og forkert at skelne mellem undervisning og forkyndelse. Ja, det bliver jo et spørgsmål overhovedet om fortællingens hjemsted i en masse andre skolefag, hvis kristne, marxistiske, humanistiske etc. grundfortællinger således forvandler børnenes sind. Jeg savner i den forbindelse nogle overvejelser i bogen om forholdet mellem fortælling og kritisk analyse. Det kan vist ikke være rigtigt, at fortællinger altid har et autoritetsforspring i mødet »med mig«, så mine tanker om fortællingens indhold er uden betydning for, hvad fortællingen gør ved mig!

Svend Bjerg er et opmuntrende eksempel på en Løgstrup-inspireret originalitet, hævder Johs. Møllehave i sin anmeldelse af disputatsen. Det får mig til at runde min artikel af i tilknytning til nogle ord fra forordet i Løgstrups nye bog »System og Symbol«, hvor det hedder: »Efter at vor vestlige kultur er begyndt at antage vanvidstræk, er den kommet til at omfatte hele kloden, så det er et temmeligt uheldigt tidspunkt, det er sket på. Hvad der er at gøre ved det, er det muligvis umulige, at lade vor holdning svinge 180° omkring dens egen akse og gøre os det klart, at universet ikke er vor omgivelse, men vort ophav«.

Jeg kan godt tilslutte mig, at Bjerg på original måde har peget på et vanvidstræk i vor kultur. Vi har oplevet en tid, hvor det var moderne, ja næsten en livsform, at problematisere og kritisere livsværdierne i vor kulturelle og religiøse tradition sønder og sammen. Men den tid er måske ved at være forbi. For efter denne afskrælningsproces af livsværdier oplever mange tomheden og meningsløsheden i tilværelsen. Der tales om krise i skole, hjem og samfund. Derfor er der i dag – og vil nok være det med fornyet styrke fremover – en oprigtig spøg efter nogle livsværdier, der kan give indhold i tilværelsen, efter et ståsted i tilværelsen at tage standpunkter ud fra. Meget tyder derfor på, at det centrale spørgsmål i 80'ernes skoledebat kommer til at dreje sig om folkeskolens værdigrundlag af den simple grund, at det er ved at gå op for folk, hvor afgørende dette er for at skabe en menneskelig tilværelse for børnene og os alle sammen.

Det er naturligvis en meget kompliceret affære at gøre rede for, hvad der bestemmer vor identitet. Men Bjerg har i hvert fald ret i, at det er fatalt for

vor selvforståelse, hvis vi af en eller anden grund glemmer at fortælle hinanden vore livshistorier. Det dør vi menneskelig talt af. Det er et vanvidstræk.

I 1983 fejrer vi Grundtvigs 200 års fødselsdag. Hans tale om »menneske først og kristen så« er stadig aktuelt og ses interessant nok atter at kunne inspirere samfunds-, skole- og kirkedebatten. Her

kommer Bjerg så og minder os om, at vi går fejl af denne vigtige sag, hvis vi glemmer at fortælle vore livshistorier og vor bibelhistorie. Det er derfor at håbe, at 80'ernes folkeskole i højere grad end nu bliver en skole, der giver god plads og tid til at lade børnene lytte til livshistorierne og bibelhistorie, så det bliver »skolen for livet«, der sætter børnene i stand til at *leve som mennesker* i en teknisk verden.

Forsøgsundervisning på Haslev Seminarium: Video for hvermand

Forsøg med særligt tilrettelagte
basiskurser i videoproduktion

Ved Torben Søborg

Lov om kursusvirksomhed ved seminarierne
Den 24. maj 1978 vedtog folkettinget en »lov om kursusvirksomhed m.v. ved seminarier, der uddanner lærere til folkeskolen«.

Ifølge denne lov skal seminarierne dels kunne tilbyde lærere og andre interesserede undervisning i de fag, der indgår i læreruddannelsen (§ 2), dels kunne tilbyde alle og enhver en særlig kursusvirksomhed, enten på eget initiativ eller efter anmodning – jvf. lovens § 1 og § 3:

§ 1. Ved et seminarium, der uddanner lærere til folkeskolen, kan der efter undervisningsmini-

sterens bestemmelse gennemføres en særlig kursusvirksomhed inden for seminariets fagkreds og på niveau med seminariets almindelige undervisning. Kurserne skal være tilrettelagt for andre end de studerende ved seminarieret.

Stk. 2. Undervisningsministeren kan bestemme, at dele af kursusvirksomheden skal planlægges i samarbejde med andre institutioner eller offentlige myndigheder.

§ 3. Seminarierne kan efter anmodning fra offentlige eller private institutioner og virksomheder påtage sig faglig-pædagogisk bistand ved gennemførelse af forsøgs- og udviklingsarbejde i skolen.

Interne videokurser

Da vi på seminarieret har arbejdet med video siden 1968 og gennem årene har gennemført en række frilæsningskurser i videoproduktion for vore egne studerende, var det naturligt, at vi i den nye kursuslov så en mulighed for at kunne tilbyde basiskurser i videoproduktion »ud af huset«.

Da vi yderligere i foråret 1979 fik en henvendelse fra de 7 kommunalt støttede »huse« i Danmark om at afholde et videokursus for deres medarbejdere, søgte vi med henvisning til lovens § 3 direktoratet om tilladelse til dette.

Direktoratet svarede aldrig, hvilket efter sigende skyldtes, at man ikke endnu havde fået forhandlet lønproblemer ved sådanne kurser, og »Husene« måtte gå andetsteds hen.

Enkeltkursusordning for videregående uddannelser

I maj 1978 afgav Sektorrådet for de videregående uddannelser og Uddannelsesrådet for ungdoms- og voksenundervisning m.v. i fællesskab en »Rap-

port om etablering af en enkeltkursusordning for videregående uddannelser».

Rapporten konkluderer, at det bør være muligt for alle videregående uddannelsesinstitutioner at kunne tilbyde enkeltkurser »ud af huset« efter samme retningslinier som seminarie-kursuslovens § 1 og 3. Dette resulterer i, at undervisningsministeriet beslutter at iværksætte en forsøgsvirksomhed med sådanne kurser over en 2-årig periode, begyndende med efterårssemesteret 1979, og med de fornødne ekstra bevillinger til lønninger etc. afsat.

Også seminarierne skulle kunne deltage i denne forsøgsordning, men igen spændte lønproblemer ben herfor i et helt år. Seminarierne kunne således først være med fra efteråret 1980.

Forsøg med basiskurser i videoproduktion

På Haslev Seminarium har vi via forsøgsordningen afholdt 4 »basiskurser i videoproduktion« i efteråret 1980 og i foråret, sommeren og efteråret 1981.

Ganske kort kan om kurserne siges, at det drejer sig om særligt tilrettelagte enkeltkurser, der giver en grundlæggende »forbrugerindsøring« i brug af bærbart og stationært videoudstyr – dvs. *ikke* et radioteknisk kursus, men kurser i, hvordan man bruger udstyret, hvordan man rent elementært kan fremstille/producere videoprogrammer. Det er altså ikke, på trods af hvad kursustitlen måske kunne antyde, tekniske kurser. Det er da også væsentligst det nærdemokratiske kommunikationsaspekt, der har interesseret os og været igangsættende for ønsket om at udnytte muligheden for gennem forsøget at kunne tilbyde disse kurser »ud af huset«.

Målgruppen for forsøgskurserne har primært været folk, der arbejder med eller ønsker at arbejde med video som kommunikationsmiddel i undervisning, uddannelse og i socialt, politisk og græsrods arbejde eller på anden vis i lokalsamfundet.

Fra forsøgsordningens side var de eneste betingelser for at kunne blive optaget på kurserne, at man var dansk statsborger, fyldt 18 år og ikke studerende ved seminariet. Kurserne var gratis for deltagerne.

Træning med tv-optagelser

Interessen stor for kurserne

Der viste sig meget stor interesse for videokurserne, så stor, at det ikke var nødvendigt at annoncere alle kurserne. Vi kunne blot tilbyde folk optagelse fra en meget lang »venteliste«. Ifølge »Rapport om forsøg med særlig tilrettede enkeltkurser 1979–1981« var vore kurser de mest succesrige af de godt 70 kurser, der gennem forsøgsordningen blev afholdt ud over landet ved universiteter, teknika, handelshøjskoler etc., på den måde, at vi kun kunne optage 38% af de mange, der søgte optagelse. Det ser altså ud til, at seminariet med disse kurser har ramt et virkeligt behov.

Målgruppen ramt

I øvrigt ser det også ud til, at vi virkelig fik fat i kontakt med *den målgruppe*, vi sigtede på. I hvert fald for 80% af kursisterne gjaldt det, at de hørte til indenfor målgruppen. Og det på trods af, at vi ikke måtte sortere ansøgerne, men skulle optage alle efter princippet om »den der kommer først til mølle...«

Tilsyneladende er det lykkedes os at få annonceret og omtalt kurserne de rigtige steder.

De, der faldt uden for den tilsigtede målgruppe, fordelte sig i 4 kategorier: a) erhvervsfolk, b) mere eller mindre professionelle film/tv-folk (hvad ville de dog på et basiskursus?), c) en etnografisk forsker og d) hjemmevideo/hobby-folk. De havde alle så specielle ønsker, at det ikke helt gik i spænd med kursusstilet.

Men det antyder naturligvis samtidig nogle muligheder for at tilbyde mere specifikt tilrettede »video-specialekurser«.

Hobbyideen er nok ikke helt vort bord, men måske kurser om »video i personaletræning« og »video i dataindsamlings/dokumentations-

arbejde«, hvor seminariets »know how« på området video og kommunikation kunne komme andre til gavn.

Kursusform og længde

I overensstemmelse med forsøgsudvalgets kriterier gjorde vi forsøg med forskellige former for praktisk tilrettelæggelse af kurserne: a) week-end kurser, b) samlede kurser over 5 dage – både med og uden mulighed for overnatning på kursusstedet, og c) geografisk, idet vi »eksporterede« det sidste kursus til Sønderjylland. Udelukkende aftenkurser har vi ikke forsøgt os med, da kursets karakter kræver længere sammenhængende tidsintervaller, end en aften kan give.

De to første kurser var på 58 lektioner. Dette fandt vi kort nok – tidspresset blev for stort ved den afsluttende opgave – og vi fik derfor tilladelse til at øge de to sidste kurser til 70 lektioner.

Et aktivt kursus

Kurserne var bygget op på den måde, at kursisterne var aktive fra første færd. De 12 kursister på et kursus blev delt op i 4 grupper og efter en meget kort indføring i brug af videoudstyr blev de kastet ud i deres første opgave: en »billedserie« (5 indstillinger uden lyd på max. 5 min.), og derefter gik det slag i slag med 4–5 bundne opgaver (eks.: »Portræt af en person«, »Omkring en benzintank«, »Gæst ubekendt«, »En lokalitet i byen«, »Kulturen i Haslev« osv.). Disse opgaver var bygget sådan op, at de stillede stigende krav til kursisterne og »tvang« dem til at benytte forskellige former for udstyr, produktionsmåder og redigeringsmuligheder.

Kurset sluttede med en for grupperne fri opgave på max. 10 minutters længde for den færdige produktion. Gennemførtes dette, fik kursisterne et kursusbevis.

Kurserne var arbejdsmæssigt meget intensive, og de fleste kursister arbejde langt over de 58/70 lektioner for at nå at færdiggøre opgaverne – og der blev produceret mange spændende videoprogrammer, som viser videomediets muligheder som kommunikationsmiddel i lokalsamfundet.

Vurdering af forsøget

Desværre ophørte forsøgsordningen med særligt tilrettelagte enkeltkurser med udgangen af 1981, bl.a. fordi de til forsøgskurserne bevilgede penge var opbrugt. Vi ville godt have haft mulighed for at eksperimentere lidt mere med form og indhold af vore videokurser.

Skal jeg alligevel til slut forsøge en kort vurdering af forsøget, kan jeg først igen pege på, at vi med videokurserne tilsyneladende ramte et virkeligt behov, og at vi fik fat i netop den målgruppe, vi sigtede på.

De særligt tilrettelagte enkeltkurser er en nyordning, der bryder med mange institutioners gængse praksis, og det må nødvendigvis kræve en længere

indkøringstid for at bryde »traditionerne« omkring »lukketheden«.

Personligt synes jeg, det kunne være rimeligt at få skabt en »åbenhed« – bl.a. via kursusordningen, som er fortrinlig til dét – ønskeligt ud fra flere synspunkter: a) – ud fra et »skatteborgersynspunkt«: ressourcerne til institutionerne kommer via skatterne, b) – ud fra det synspunkt, at ressourcer/»know how«/kapacitet må og bør udnyttes mest muligt, og c) – ønskeligt også, fordi – tror jeg – det på langt sigt er gavnligt for en institution at »åbne sig«/komme i kontakt med andre grupper end dens egne studerende – andre grupper, der har behov for / kan udnytte institutionens »know how«.

Det sidste gælder ikke mindst for et seminarium med kun ét uddannelsessigte (folkeskolelærere). Det giver en temmelig lukket institution – det kan være en styrke, men sandelig også en svaghed. Seminariet har over for udvalget vedrørende særligt tilrettelagte enkeltkurser anbefalet dels at forsøgsperioden blev forlænget, dels at der skabtes permanente muligheder for sådanne kurser.

Et kig ind i seminariets ITV-rum under optagelserne

Dimissionstale 25.6.1982

Hvis en lærer går af, er det i de senere år blevet skik, at vedkommende opfordres til at holde dimissionstalen til de nybagte lærere. I juni 1982 var det lektor Inger Hansens tur.

Allerførst vil jeg ønske jer til lykke med den uddannelse, I nu har bag jer, og den eksamen, I netop har afsluttet. Dernæst vil jeg ønske jer til lykke med den livsgerning, I nu har foran jer. I disse dage er det 45 siden, jeg var i den tilsvarende situation – med et eksamensbevis i hånden og meget spændt på at finde ud af, om det også var den for mig rigtige gerning, jeg havde valgt at uddanne mig til. I dag, hvor jeg står ved afslutningen af den, kan jeg fortælle jer, at jeg aldrig ét øjeblik har fortrudt mit valg.

Det har været et krævende arbejde – med sejre og nederlag, men det har været meget spændende.

Det er et arbejde, der giver os mulighed for at bruge alle vore evner til det yderste, og det behøver aldrig at blive ensformigt eller kedeligt, fordi vi hele tiden har med levende mennesker at gøre – og mennesker, der er under udvikling.

Nu ved jeg udmærket, at folkeskolen er i krise, og at man hører temmelig rystende beretninger om, hvad lærere kan komme ud for i dag, og hvor umuligt det er at få noget fornuftigt ud af undervisningen. I parentes bemærket møder man dog heldigvis også lærere, der har en ganske anden opfattelse af situationen.

Jeg ved også udmærket, at det ikke blot er skolen, der er i krise, men hele vort samfund – ja, hele verdenssamfundet. Vi trues af arbejdsløshed, overbefolkning, økonomisk krise, økologisk krise,

atomkrig osv. osv. Vi stopfodres med disse perspektiver dag efter dag af dommedagsprofeter og nyhedsmediernes. Med det resultat, at mange mennesker enten bliver modløse og håbløse eller vælger at lukke ørerne og prøve at ignorere problemerne. Heldigvis er der nogle, der ved, at ordet krise, der for de fleste er så negativt ladet, i virkeligheden betyder afgørelse eller afgørende vendepunkt, f.eks. i et sygdomsforløb. Altså kan en krise meget ofte få en positiv udgang. Hele menneskehedens historie er i virkeligheden beretningen om en lang række kriser og deres udfald.

Det er den engelske historiker, Arnold Toynbee, der i sin bog "A Study of History" har valgt at anskue historiens forløb fra denne synsvinkel. Men han har også valgt at erstatte ordet krise med ordet udfordring. Det har han gjort, fordi det afgørende i enhver krise ikke er krisen som sådan, men vores holdning til den. Derfor opererer Toynbee med begreberne udfordring og svar (challenge and response). Han påviser, hvordan det ene kultursamfund efter det andet er opstået som et positivt svar på en udfordring, der ofte har været vanskelige natur- og klimaforhold. Valget har stået mellem stagnation – måske endog undergang – eller nye opfindelser og livsformer. Nogle kulturer har ikke været i stand til at besvare udfordringen positivt og er derfor gået til grunde. Andre har evnet det og er derved nået frem til et højere udviklingsstrin.

Det er denne synsvinkel, jeg gerne vil opfordre jer til at anlægge på den situation, vi befinder os i i dag. Så vi ser lige i øjnene alle de farer, den indebærer; men samtidig lukker øjnene vidt op for alle dens utrolige muligheder. Sandheden er jo nemlig den, at ingen generation før os har været så godt udrustet teknisk set som vi til at give et positivt svar på de forskellige kriser. Vi *har* de tekniske

muligheder allerede nu – og de vil mangedobles, inden vi skriver år 2000. Selvfølgelig *kan* vi afskaffe arbejdsløsheden, hvis vi vil dele det arbejde, der er. Selvfølgelig *kan* vi genoprette den økologiske balance, hvis vi vil ofre, hvad det koster – måske i sænket levestandard. Selvfølgelig *kan* vi afhjælpe hungersnød og fattigdom, hvis vi vil dele alle jordens ressourcer ligeligt, og hvis nationerne får så megen tillid til hinanden, at vi kan afskaffe hele krigsmaskineriet og i stedet bruge pengene til fornuftigt udviklingsarbejde. Det er et spørgsmål om vore holdninger, vores vilje, kort sagt en sindelagsændring.

Her kommer I ind – som undervisere og opdragere. Har I tænkt på, at de børn, I nu kommer ud til i den danske folkeskole, vil være mellem 25 og 35 år gamle, når vi går ind i det næste årtusind. De vil være den generation, der kommer til at lægge grundlaget for udviklingen i de næste tusinde år. Derfor er det af helt afgørende betydning, hvilke livsværdier I som lærere – og jeres generation som forældre – formår at videregive til dem – ikke som noget, I pådutter dem gennem indoktrinering, men som et eksempel, I viser dem, der virker så overbevisende, at de frivilligt ønsker at følge det. Her vil jeg gerne minde om det kinesiske ordsprog: »Dine gerninger råber så højt, at jeg ikke kan høre, hvad du siger.«

Et af de mest glædelige tegn i tiden, som virkelig giver grund til optimisme, er for mig at se den voksende erkendelse hos mange mennesker af, at øget økonomisk velstand ikke i sig selv er et gode, fordi det ikke bidrager spor til menneskers følelse af lykke, virkelig tilfredsstillelse eller mening i tilværelsen. I de allerseneste år hører man oftere og oftere røster, der netop påpeger nødvendigheden af, at vi påny besinder os på, hvad det er for livsværdier, der må lægges til

grund for fremtidens samfund, for at det kan fungere som en fornuftig ramme om et meningsfyldt menneskeliv. – Ikke blot for et privilegeret mindretal, men for alle i samfundet. Disse toner er nu også begyndt at lyde i Danmarks Lærereforening, hvad jeg synes lover godt for jeres fremtidige gerning.

Nu er der sikkert nogle af jer, der sidder og tænker: »Ja, det lyder jo meget smukt. Men hvad kan vi dog gøre, sådan en lille flok unge, uerfarne lærere«. Dertil vil jeg gerne sige tre ting. For det første hører det ungdommen til at have gå-på-mod – også med hensyn til nytænkning. For det andet er der én stor fordel ved at være uerfaren. Man har endnu ikke fundet ud af, hvad der er umuligt at gøre. Derfor hænder det, at man i sin uerfarenhed går hen og gør det, som de mere erfarne erklærer for umuligt. For det tredje er det en historisk kendsgerning – som Arnold Toynbee også har påvist – at de fleste fremskridt og nybrud i menneskehedens historie har sit udspring – ikke i det store flertal – men i skabende mindretal. Det har vi jo gode eksempler på i Danmark i f.eks. andelsbevægelsen og højskolebevægelsen. På verdensplan kan man nævne en ting som afskaffelsen af slavehandelen i det britiske imperium. Her var udfordringen af etisk karakter, og det var William Wilberforce og nogle få af hans meningsfæller, der tog udfordringen op og udarbejdede et lovforslag, der forbød slavehandelen.

De mødte kolossal modstand, fordi mange var sikre på, at det ville betyde ruin for England, da landets økonomi i høj grad var baseret på denne indbringende handel. Wilberforce var imidlertid overbevist om, at hvad der er moralsk forkasteligt kan ikke være politisk acceptabelt, og hvad der er moralsk rigtigt, kan ikke være politisk forkert. Tyve gange fremsatte han forslaget i

parlamentet, før det endelig lykkedes at få den lov vedtaget, der forbød slavehandelen. Senere lykkedes det så også at få selve slaveriet ophævet. Såvel Englands senere historie som eftertidens vurdering af disse begivenheder har tilfulde vist, at Wilberforce havde ret og hans modstandere uret. Den engelske historiker, G. M. Trevelyan, udtrykker det således: »Det var på høje tid, det skete. Hvis slaveriet ikke var blevet afskaffet, før den store kommercielle udnyttelse af troperne begyndte, ville Afrika af verdens kapitalister være blevet forvandlet til en slavefarm af så enorme dimensioner, at det til sidst nødvendigvis måtte have korruperet og ødelagt Europa selv«. Wilberforce og hans venner er et godt eksempel på et skabende mindretal, der besindede sig på, hvilke værdier, der skulle være grundlaget for deres liv og retningsgivende for deres aktive handlen. Deres politiske kamp udsprang af deres kristne tro og menneskesyn, i følge hvilket ethvert menneske – uanset hudfarve, social status eller medfødte evner – har en umistelig værdi, som må respekteres, bare fordi det er menneske. Det er dette menneskesyn, der har været grundlaget for udviklingen af vore vestlige demokratier med deres friheds- og lighedsideal og med den bærende tanke, at ethvert menneske er ansvarligt – ikke blot for sit eget liv – men også for sine medmennesker og det samfund, det er medlem af. Den tyske forfatter og Nobelpristager, Heinrich Böll har udtrykt det meget stærkt, når han siger: »Jeg ville foretrække selv den allerdårligste kristne verden fremfor den bedste hedenske, fordi der i en kristen verden er plads til dem, som ingen hedensk verden nogen sinde har haft plads til, nemlig syge og krøblinge, gamle og svage; og den har mere end givet plads til dem – den har nemlig også givet kærlighed til *dem*, der forekom den hedenske og gudløse verden overflødige«.

Der kan ikke herske tvivl om, at verden endnu engang er i krise – i ordets oprindelige betydning: afgørelse – afgørende vendepunkt. Det er vi af to årsager. For det første er problemerne og modsætningerne i verdenssamfundet så enorme, at de vil ødelægge os, hvis ikke vi finder holdbare løsninger. For det andet åbner videnskabens seneste landvindinger så ufattelige muligheder på godt og ondt, at det er bydende nødvendigt, at vi finder ud af, hvad vi vil bruge disse muligheder til. Mange mennesker ønsker, at vi på en eller anden måde skal slå bremserne i for udviklingen, fordi de frygter et samfund, hvor teknikken har taget magten fra mennesket og reduceret det enkelte menneskes betydning til nærmest nul. At standse udviklingen lader sig bare ikke gøre, fordi det ganske enkelt er en del af menneskets natur at være grænseoverskridende. Men der er én ting, vi *kan* gøre, og det er at gøre os klart, at jo mere teknikken udvikles, jo større betydning vil det enkelte menneskes holdninger og prioritering af værdier få, fordi følgerne af den enkelte handling mangedobles gennem avanceret teknik. Teknik og elektronik er i sig selv hverken noget ondt eller godt. Det afhænger af, hvad vi mennesker beslutter at anvende dem til. Denne beslutning afhænger igen af, hvilket menneskesyn vi har, og hvilke livsværdier, vi giver første prioritet. Det er den udfordring, I vil komme til at stå overfor, når I nu skal ud at begynde en lærergerning – samtidig med, at mange af jer allerede *er* og andre i løbet af få år vil *blive* forældre. Hvordan vil I hjælpe børnene til at finde et ståsted i livet, der kan gøre dem til ansvarlige og handlekraftige i borgere i det 21. århundrede? Også for børn er det vigtigt at møde udfordringer; men det bør være på barnets – ikke den voksnes – niveau.

Up With People – ét af svarene på vor tids udfordring

Netop i bestræbelserne på at hjælpe børnene til at udvikle sig til ansvarlige samfundsborgere har der i adskillige år været en tendens til at prøve at forcere deres udvikling frem i retning af voksen tankegang, voksen bevidsthed og voksen stillingtagen – somme tider i så høj grad, at de ikke rigtig har fået lov bare at være børn.

I ved fra, hvad I har lært om børns motoriske udvikling, at den foregår i faser, som nødvendigvis må gennemleves i en bestemt rækkefølge, for at den voksnes motorik kan fungere normalt og fuldt tilfredsstillende. Det samme gælder selvfølgelig den psykiske udvikling. Springer vi en fase over, kommer der til at mangle noget hos den voksne. Kun det barn, der helt og fuldt får lov at være barn, vil udvikle sig til en harmonisk, livsduelig voksen.

Digtere har jo en evne til at udtrykke sandheder på en særlig måde. Derfor vil jeg gerne slutte med to citater. Det første er et lille digt af Nis Petersen:

Forlad os vor skyld for hver drøm, vi har dræbt
i barnets uskyldige sind.

Forlad os hver drøm, vi har tankeløst slæbt
ud i kulden og hverdagens vind.

Lad barnet beholde sit drømmepalads
– sin alf og sin faun og sin fe,
og engle med guldhår og vinger af glas
på skyer af brændende sne.

Man tramper sin vej og er voksen og dum
og tramper små drømme ihjel.
Men barnets bebrejdelse, sløret og stum
gør ondt i vor ribbede sjæl.

Forlad os hver drøm, vi engang har forvist
til tiden, fra før den blev skabt.

Lad barnet beholde, hvad vi har forlist,
og glædes ved det, vi har tabt.

Det andet citat er på engelsk og er 1. vers af en sang, der blev skrevet for nogle år siden af musikgruppen »Up With People«, da de skulle på turné i Nordirland:

Give the children back their childhood,
Let the children run and play.
Don't let them fight your battles,
They're the ones who always seem to pay.
Don't make battlefields of their playgrounds,
Don't barricade their streets,
Or they'll grow up too soon
And they won't grow up complete.

(Paul and Ralph Colwell).

Så vil jeg slutte med at ønske jer mange
udfordringer og megen glæde i jeres kommende
gerning; og må Gud være med jer – enten I tror
på ham eller ej.

Inger Hansen.

Ved dimissionen 1982

Formanden for seminariets bestyrelse bragte traditionen tro også en hilsen til dimittenderne.

»Den enfoldige morder« hedder en anbefalelsesværdig svensk film, som for tiden går i København. Den handler om Sven, der har hareskår og ikke kan tale, så man rigtigt kan forstå, hvad han siger. Efter sin mors død bliver han af sognet sendt ud til fabrikanten, som anviser ham plads i en bås i stalden. Langsomt oplever vi den første spæde glæde i Svens umenneskelige tilværelse. Glæden over at blive budt en kop kaffe, at blive spurgt til råds, at blive behandlet som et menneske efter at have levet som en udskudt, kasseret, ubrugelig. Han forelsker sig i den invalide Anna, og i en scene, hvor han kærtegner hende, forklarer han hende, at han helst vil kærtegne hende med bagsiden af hånden, for der er huden mest følsom. I håndfladerne er huden ru af alt det arbejde, man har sat ham til. Over for denne følsomhed står den hårde fabrikant. Da en mand har måttet gå til ågerkarlene og sælge sin hest for at skaffe beløbet til forpagtningsafgiften, kommer han med pengene til fabrikanten, som ikke har villet give ham henstand. Fabrikanten får pengene – og smider dem ind i pejsen. »De skide penge« – siger han – »spiller ingen rolle; det er princippet, at man skal overholde sine terminer og betale på dagen«. Principperne og følsomheden – det er filmens tema. Vi har alle vore principper og ideer og tanker om, hvordan man skal leve. Det er vi nødt til at have, hvis ikke tingene skal ende i den rene forvirring og anarki. Tingene skal jo fungere. Der

er visse principper ved en lærergerning – noget, som skal stå fast. Der er principper ved et eksamensbord, som må følges.

Men vi skal vogte os for principrytteri, for så dør livet. En af mine læremestre i praktisk teologi udtrykte det sådan, at vi har alle brug for et skelet, men vi skal ikke rasle med knoglerne! – I har nu fået et skelet – brugt 4 år til at dygtiggøre jer. Nu skal I ud i skolen – husk følsomheden derude. Der er jo i princippernes hellige navn øvet megen grusomhed i historien. Vi kan tænke på inkvisitionen i den katolske højmiddelalder, eller på visse kirkesamfund i vore dage i Sydafrika, som i Guds navn hævder princippet om apartheid. Eller vi kan tænke på visse behårde »revolutionære«, som har nogle meget faste, næsten såkaldt videnskabelige principper om mennesker og samfund, men som ofte betragter de hellige principper som overordnet menneskene.

Kaj Munk skulle engang tale om emnet: Hvad er et menneske? Han startede med at sige, at hans tilhørere blot kunne se på Ham, der hang på væggen ved talerstolen. Der hang et krucifiks med den korsfæstede Kristus. I Hans skikkelse ser vi følsomheden, medfølelsen. Om Ham synger vi: kærligheden, hjertegløden stærkere var her end døden.

Når Haslev Seminarium kalder sig et idé-seminarium, grundlagt på den kristne arv og kultur, hænger det sammen med, at vi slet ikke kan forestille os et menneskeliv uden tonen om medfølelse og Guds følelse for os – sådan som det klinger i Jesu liv og ord, død og opstandelse.

Til lykke med vel overstået eksamen – og held og lykke med at finde et job. Jeg håber, I tager med jer fra seminariet ikke blot nogle faglige, men især nogle menneskelige værdier.

Aage Dam-Jensen.

Beretning om undervisningsåret 1981–82

Den generelle udvikling:

Bevægelsen fra 5 til 4 stamhold i 1981 er fortsat, således at Haslev Seminarium i august optager 3 stamhold – ligesom næsten alle landets øvrige seminarier. Kun nogle få københavnske seminarier må i 1982 optage mere end 3 hold, men kan så forvente i 1983 at blive sat på samme ration som alle andre. Denne løsning har undervisningsministeren selv karakteriseret som *perspektivløs, dårlig og dyr*, men *politisk den eneste mulige*. En af de store problemstillinger ved den er, at et 3-spors seminarium kun kan tilbyde 13 ud af folkeskolens 17 fag som liniefag – en ordning som studerende i en by med flere seminarier måske kan affinde sig med, men som er problemfyldt for et landseminarium, fordi oplandets befolkning med rette må vente, at et uddannelsessted af så almen karakter som et folkeskole-lærerseminarium kan dække folkeskolens fagrække på liniefagsniveau.

Bevæggrunden til nedskæringerne er som bekendt landets økonomi og det faldende børnetal, som umiddelbart begrunder en begrænsning i antallet af uddannelsespladser til lærere.

Imidlertid går de seneste oplysninger ud på, at billedet vil vende igen i begyndelsen af 1990'erne, og såfremt dette holder stik, er det for mig at se et moralsk problem, at Danmarks Lærerforening med alibi i børnetallet fører en hård fagforenings-

politik, og gennem pressemeddelelser afskrækker de unge fra at søge læreruddannelsen. Lærerstuderende havde i 1981 en arbejdsløshedsprocent på 1,9 – altså ingen reel arbejdsløshed – og selv om den nok vil stige noget i de kommende år, forbliver forholdet det, at unge uddannelsessøgende henvises til uddannelsesområder, som fører til erhverv med langt højere arbejdsløshedsprocenter, med mindre de synker hen i den håbløshed, som gør, at de hengiver sig til arbejdsløsheden som skæbne. Samfundsperspektiverne i dette problemfelt kender alle, og spørgsmålet til ansvarlige politikere og borgere er da, om folkeskole-læreruddannelsens almene karakter, som specielt den forener med det kompetencegivende, kan bidrage til konstruktive løsninger for den så hårdt ramte generation af unge.

Foreningen af Statsanerkendte Privatseminarier (FSP) har i det forløbne år arbejdet – hånd i hånd med Dansk Magisterforening (DM) – for at alle landets 29 seminarier skal bestå, vel vidende at undervisningsministerens før refererede ord om det perspektivløse, dyre og dårlige i nedskæringen skal forstås som en først og fremmest økonomisk vurdering, der antyder, at hendes politiske hensigt er nedlæggelse af nogle seminarier.

Ministeriets udvalg til undersøgelse af anvendelsesmuligheder af ledig lokalekapacitet ved de nedskårne seminarier, det såkaldte EKG-udvalg (efter medlemmerne Engberg-Kampmann-Goldschmidt) kom 16.6.81 med en række konkrete forslag, som i årets løb er blevet drøftet med de berørte seminarier. FSP's holdning har været den at være forstående overfor anliggendet set ud fra et samfundshensyn, men samtidig at imødesee faren for, at statslige initiativer kan gribe ind i medlemsseminariernes rettigheder som

private institutioner. Ved et møde i november gjorde foreningen status over problemernes omfang, og megen bekymring blev udtrykt fra berørte seminariers side. Haslev Seminarium er ikke berørt i EKG-udvalgets forslag, hvilket tolkes positivt.

Drøftelserne af strukturændringer mellem DM og FSP har ligget så godt som stille i det forløbne år. Haslev Seminarium sendte i juni som mange andre seminarier sin vurdering af forslagene til strukturændring, der blev drøftet ved bestyrelsesmødet sidste år. Man fremhævede heri den samarbejdsaftale, som Haslev Seminariums bestyrelse har indgået med lærerrådets forretningsudvalg. Den har nu fungeret i et år, og funktionen kan til nu karakteriseres som rimelig. FSP fik i øvrigt ny formand på den ordinære generalforsamling i marts. Amtmand N. Møllmann ønskede efter mere end et decennium som formand at træde tilbage og tidligere rektor ved Th. Langs Seminarium, nuværende biskop over Århus stift Herluf Eriksen indvilligede i at være foreningens formand trods de vanskelige tider.

Medarbejderne:

Vi kan ikke se bort fra, at nedskæringerne sandsynligvis vil give problemer i det lange løb for opretholdelsen af *samtlig*e fastansatte læreres stillinger, selvom vi generelt må konstatere, at seminariets hidtidige forsigtige ansættelsespolitik gør, at problemerne synes at blive få, men selvfølgelig alvorlige, hvor de måtte ramme. Spørgsmålet er, hvilken principiel holdning bestyrelsen vil anlægge i administrationen af disse problemer. Imidlertid kan vi glæde os over, at vi tværtom at sidde i afskedigelsessager har kunnet opslå stillinger til besættelse ved det ny undervisningsårs begyndelse. Proceduren er nu blevet, at under-

visningsministeriet skal forelægges opslagene vedrørende stillinger med halvt timetal og derover til godkendelse.

Med til at lette løsningen er den naturlige afgang og lysten i lærerforsamlingen til at uddanne sig videre og til avancement.

Midt i undervisningsåret brød Knud Munksgaard op fra sin tjeneste siden 1972 i den pædagogiske faggruppe og blev rektor ved Holbæk Seminarium fra 1. februar. Lærerkolleger og repræsentanter fra bestyrelsen sagde farvel til ham ved en festlig aften.

Efter en menneskealders tjeneste ved seminariet lod Margrethe Toftgaard Andersen sig pensionere for to år siden, men har varetaget nogle timers undervisning i orgelspil siden da. Imidlertid er hun nu fyldt 70 år og seminariet må ikke mere have hende ansat.

En anden af vore værdige og veltjente lærere, Inger Hansen, ansat i 1953, valgte pr. 1. februar at lade sig førtidspensionere, og siden fungerede hun som timelærer i engelsk, for at hun kunne følge sine eksamenshold til dørs.

Adjunkt i sang og musik Helge Birck Pedersen er blevet udnævnt som leder af den kommunale musikskole i Esbjerg fra 1. august 1982. For alle eventualiteters skyld har han fået orlov ligesom Gunner Stidsen sidste år, så han, hvis den nye stilling ikke er som forventet, kan vende tilbage til seminariet, hvor han har lagt sit arbejde siden 1972.

Thorstein Balle og Ole Flemming Pedersen har begge fra 1.8.81 ved siden af deres arbejde i den pædagogiske faggruppe midlertidige stillinger som fagkonsulenter i undervisningsministeriet for henholdsvis efterskoleområdet og talelære og stemmepleje.

Helle Faurschou Hviid afsluttede sin studieorlov med løn i første semester af indeværende under-

visningsår og erhvervede sig bifagseksamen i dansk, således at hun nu er cand.mag. i stedet for cand.phil. Under hendes orlov betjentes hendes stilling i engelsk af den engelskfødte Paulette Møller.

For Gunner Stidsen, der jo i 1981 fik to års orlov for med sikkerhedsnet under at tiltræde en stilling ved Det Kristne Gymnasium i Ringkøbing, har cand.scient. Anders Bonde og cand.mag. Jacob Stougaard vikarieret i matematik, mens lærer Ole Goldbech har taget sig af undervisningen i Stidsens andet fag fysik.

Orlovsveteranen Vagn Rask Andresen har nu været evaluator af undervisning for EF i næsten fire år. Hans arbejde er en vigtig erfaring for seminariets undervisning, men under indtryk af nedskæringerne har bestyrelsen set sig nødsaget til at sige, at hans ansøgning om et femte år blev imødekommet som det sidste, man kunne strække sig til. Cand.mag. Margit Thorbek vikarierede for ham til 1. august 1981, hvor hun blev ansat ved Grønlands seminarium i Nuuk. Siden har konsulent og lærer Poul Svendsen varetaget vikariatet.

Cand.mag. Birgit Jørgensen har varetaget overskydende timer i dansk, ligesom lærer Anni Kamstrup i håndarbejde.

Med bestyrelsens tilslutning er det lykkedes for undervisningsåret 1982-83 at lave en aftale med Holbæk Seminarium, om at en lærer, der, hvis ansættelse er i fare, låner timer hos os, ved at han uden ansættelsesforpligtelse for os underviser i et tilstrækkeligt antal timer i dansk på Haslev Seminarium til, at hans stilling ved Holbæk Seminarium kan opretholdes. Det er en stor tilfredsstillelse, at det i den betrængte situation har kunnet lade sig gøre at hjælpe regionalt til ansættelsestryghed.

Kantinens leder, Susanne Andersen, fratrådte sin

stilling ved sommerferien 1981. Ved skiftet tilbød bestyrelsen lærerrådet, TAP'erne og de studerendes råd at overtage ledelsen og ansvaret for driften. TAP'erne og de studerende reagerede positivt, mens lærerrådet sagde, at man ikke som lærerråd ønskede at gå ind i de tidsmæssige og økonomiske forpligtelser, som overtagelsen ville indebære, men at man gerne ville overveje alternativer. Da bestyrelsen ønskede at stå ved sit tilbud overfor de to andre parter, TAP'erne og de studerende, indledtes forhandlinger, som 1. august førte til oprettelsen af Haslev Seminariums Kantineforening, hvis bestyrelse overtog ledelsen og ansvaret, det første semester som en forsøgsordning, og da den blev særdeles vellykket, aftalte seminariets og kantineforeningens bestyrelser at gøre ordningen permanent fra 1. januar 1982. Kantineforeningen overtog det hidtidige personale, og den daglige drift blev lagt i hænderne på Annelise Andersen og Erna Kjeldsen, som har varetaget arbejdet på bedste måde.

I øvrigt har der ikke været udskiftning i den faste TAP-stab, som med omhu og trofasthed sørger for, at rammerne for vores centrale funktion, uddannelsen, fungerer som de skal.

Som hjælpere for TAP'erne har vi også i år kunnet tilbyde langtidsledige en 9-måneders arbejdsperiode her. Det gælder Else Hansen, som gør rent i kollegium og kantine, Inger Krogh, som hjælper pedellerne, Connie Skytte Hansen, der er sekretær i biblioteket, Annelise Jørgensen, som arbejder i AV-centralen og Ena Jørgensen, som hjælper regnskabsføreren.

De studerende:

I de senere år er antallet af ansøgere til læreruddannelsen faldet udover landet. Til 1980 holdt Haslev Seminariums ansøgerskare sig støt

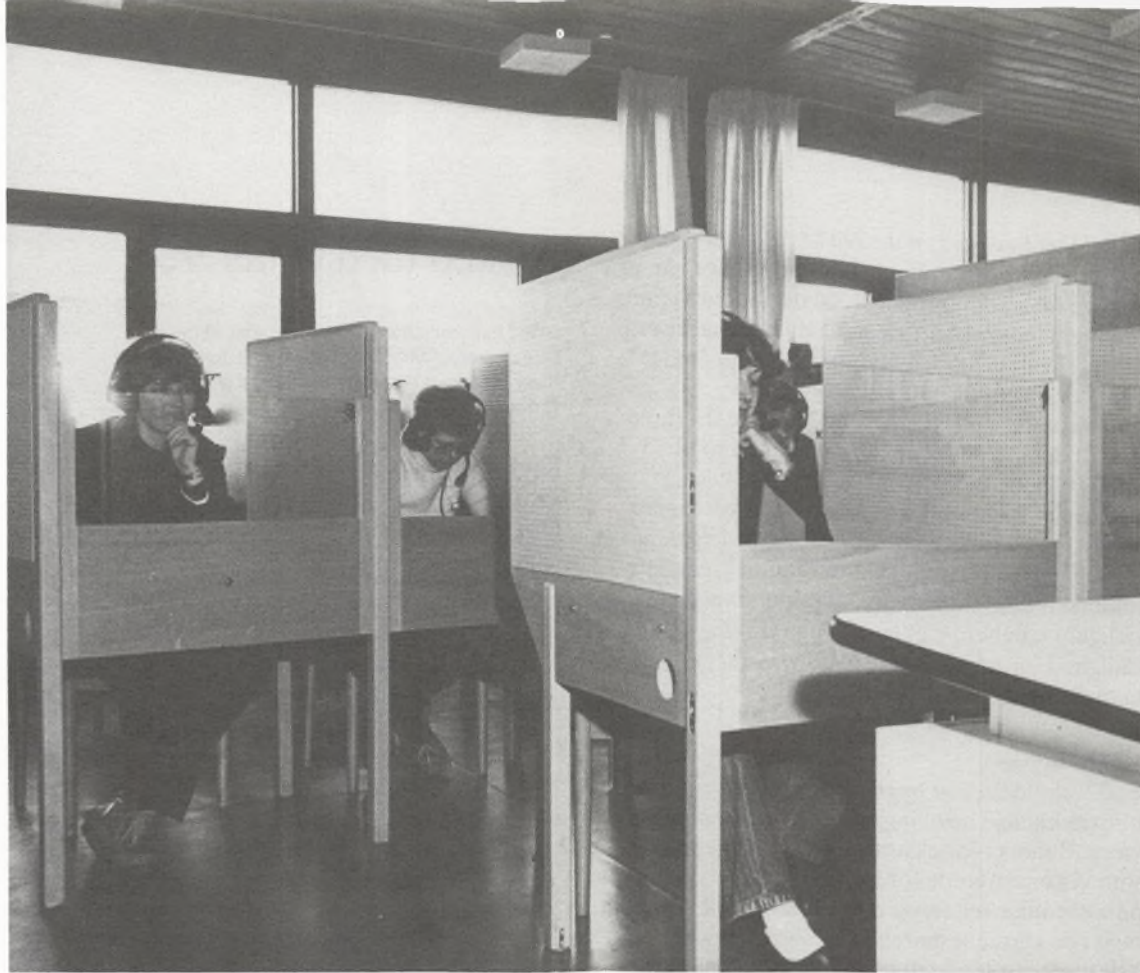
omkring de 250, men i 1981 sank ansøgstallet til 180, hvilket dog var cirka dobbelt så mange, som vi måtte optage. Det betød, at alle som havde valgt dette seminarium som 1. prioritet kom ind. Ansøgstallet i 1982 blev 163, hvad vi utvivlsomt kan takke vort stabile og store opland for. Studielektor Iversen har sammen med adjunkterne Jens Kamstrup og Jacob Stougaard foretaget en undersøgelse af de studerendes forhold. Databehandlingen af besvarelsener er netop afsluttet, og de arbejder nu med at omsætte »outputtet« til alment tilgængelige udsagn. Der ud over er at sige, at de studerende arbejder modent og godt både i undervisningen, i de udvalg, hvor de er repræsenteret, og i alle de sammenhænge, vi i øvrigt har. Generelt er de studerendes økonomiske vilkår blevet strammere og den psykiske virkning af krisen spores, men vi kan dog konstatere, at til dato har alle, som ønskede at få stilling i folkeskolen, også opnået det.

Undervisningen:

Hvad enten det drejer sig om undervisningen i henhold til bekendtgørelsen af 1975 eller efter forsøgsordningen gøres der dagligt et solidt arbejde af vore lærere, et forhold der er afgørende for opretholdelsen af seminariets gode renommé. Specielt bør i år nævnes, at det første hold er blevet færdiguddannet efter forsøgsordningen. Lærerrådet udarbejdede en rapport til ministeriet om forløbet, som naturligvis havde gode og ringere sider. I efterfølgende forløb vil vi søge at bøde på de ringere. Vi har haft den glæde, at blandt studerende af årgang 1981 var interessen så stor, at der dannedes et nyt forsøgshold. Lærerrådet har endvidere besluttet at tilbyde årgang 1982 mulighed for forsøgsuddannelse ved siden af 1975-uddannelsen.

Takket være en ekstrabevilling er det lykkedes at få etableret vores nye bibliotekar og hans assistent rimeligt. Bibliotekaren har i årets løb oprettet fællesbibliotek for dansk og de pædagogisk-psykologiske fag. Efterhånden som arbejdet bliver muligt, kan flere fag føjes ind. Biblioteket er takket være denne indsats i højere grad end tidligere blevet et studiested for vore studerende, og bibliotekaren yder en fortræffelig hjælp i litteratursøgning.

Som vi sidste år fik et tidssvarende udstyret lokale til skriveundervisningen har vi i år fået en væsentlig fornyelse til sprogundervisningen. Undervisningsministeriet tildelte os kort før jul en ekstrabevilling til anskaffelse af et sprog-laboratorium, som kunne erstatte det 15 år gamle og helt nedslidte Tandberg-laboratorium. Ved et fint research-arbejde fra sproglærernes side var på forhånd mærket Auditek indkredset som det pædagogisk bedste og mest fremtidsrettede, og efter et hektisk arbejde lykkedes det at få anvendt bevillingen til formålet indenfor de tidsrammer, som den var klausuleret med. Seminariet er hermed blandt landets bedst udstyrede undervisningssteder på dette område. Næste projekt er efter forslag fra lærerrådet udvidelse og modernisering af håndarbejds-lokalerne. Bestyrelsens forretningsudvalg er i gang med sagen, der bliver en byggesag afhængig af ekstrabevillinger, idet forslaget går ud på at ombygge den gamle gymnastiksals ene omklædningsrum, der i øjeblikket anvendes som værksted for pedellerne. Et læreruddannelsessted må naturligvis hele tiden sørge for at have rimeligt tidssvarende faciliteter og rammer for undervisningen. Det forsøger vi at skaffe, og takket være økonomisk imødekommethed fra ministeriet er meget lykkedes. Som særligt arrangement fra fællesudvalgets side

Der arbejdes i seminariets helt moderne sproglaboratorium

har seminariet i november haft en udstilling om ungdomsproblemer »Ung i dag« arrangeret af Storstrøms amts ungdomsudvalg. I tre dage inviterede seminariet elever fra 8.-10. klasserne i byens skoler til udstillingen.

I foråret har seminariet indbudt de nyvalgte skolenævnsmødlemmer ved byens skoler til møde med kultursociologen Hanne Ravn, som i foredrag med efterfølgende debat fremlagde problemer omkring samarbejdet mellem skole og hjem.

Endelig må nævnes pædagogisk fagudvalgs arrangement også her i foråret omkring problemet for den nye lærer – choket ved mødet med skolens hverdag.

Kollegiet:

Kollegiet er jo bygget som et bo- og studiested for først og fremmest seminariets studerende. Vi må konstatere, at efter nutidens krav er værelserne lidt for små – 9m² + wc og håndvask, skab og for-

gang. Det bevirker, at de 590 kr., vi på grund af varmeudgifternes stigning har måttet tage i år, af mange føles som for meget, og derfor har vi året igennem haft mellem 10 og 15 tomme værelser, også selvom vi har lejet ud til ikke-studerende. Der bor i øjeblikket 42 studerende, 15 gymnasiaster og HF'ere samt 26 andre. Forholdet gør, at det ind imellem kan knibe med ro til studiemiljøet, og dette problem vil utvivlsomt øges, når vi sandsynligvis på grund af yderligere stigninger i varmeomkostningerne må lægge på huslejen. Når vi i øvrigt i år har kunnet reducere underskuddet, skyldes det, at kommunen som tidligere nævnt har stillet en langtidsledig til rådighed for rengøringen, hvad vi er meget taknemmelige for.

Bygningerne:

Vedligeholdelsen af bygningerne er på grund af utilstrækkelige bevillinger ikke, hvad den burde være. Behovet for ekstraordinær vedligeholdelse, som vi konstaterede for tre år siden, har vi dækket på væsentlige felter, og vi er også kommet rimeligt med i de varmebesparende foranstaltninger. Yderligere isolering m.m. må vente til det i løbet af et års tid bliver påbudt ved lov, og hvor vi derfor må regne med, at der følger tilsvarende bevillinger. Imidlertid har vi udsat større malerarbejder, og A-bygningens revner og sætninger er fortsat et uløst problem.

På grund af Arbejdstilsynets indgreb for halvandet år siden fik vi tilskud til at ombygge AV-centralen i E-bygningens kælder, så den blev lovlig. I oktober kunne man tage de nye og istandsatte lokaler i brug, og ifølge personalets ord har man nu ideelle arbejdsvilkår.

Johs. Honoré.

Afsked med to lærere

I 1982 har seminariet måttet sige farvel til to vel-tjente lærere, Margrethe Toftgård Andersen og Inger Hansen. Vi bringer et uddrag af de mange varme ord, der fulgte dem til dørs.

Kære Margrethe Toftgaard Andersen
Musikken er enestående. Den ledsager vort liv livet igennem, og den kan ordløst udtrykke enhver grad af spænding og hengivenhed i vor

tilværelse som enkeltmennesker eller som folk i flok eller mindre grupper. Det rytmiske og det tonale er på en helt basal måde kunstnerisk udtryk for vores hjertes dunken og vores munds evne til at forme og skabe lydligt.

Kære Margrethe Toftgaard Andersen, du forlader os nu efter at have tjent seminariet i 44 år i dette enestående fag. Du var veluddannet og velkvalificeret, da du kom hertil. Thorkel Hansen,

Karen Hansens mand, havde hørt om din konservatorieuddannelse og dine supplerende uddannelser, hos fremtrædende musikere som organisten Rung-Keller og pianisten Agnes Adler, hos professor Sigurdson og musikpædagog Else Printz, – folk som må have lært dig aldrig at gå på kompromis i kravet til dig selv og dine elever. Du har haft ansvaret for mange klaver- og orgel-elevs uddannelse, og du har med stilfærdig og saglig respekt for musikken varetaget uddannelsen, så de og vi altid kunne vide os sikre på, at den færdighed, som er grundlaget for den kunstneriske udfoldelse, blev udviklet så langt som elevernes evner overhovedet rakte og gerne lidt mere.

Tak for trofast tjeneste gennem de mange år, og fordi du har været med til at give Haslev seminarium dets præg af vedholdende saglighed. Vi ønsker dig fortsat glæde af musikken.

Johs. Honoré.

Kære Inger Hansen

Jeg kunne tænke mig, at man her i Haslev godt kunne finde på at spørge med en let omformning af Johannes-evangeliets ord i kap. 1,46 »Kan noget godt være fra Teestrup«. Og så må man jo retfærdigvis svare ja. For du har en fortid i Teestrup. Ligeledes kan man spørge: »Kan noget godt være fra Esbjerg«, og så må man jo igen retfærdigvis svare ja, for også på det lag har du haft en fortid som en af pastor Hansens døtre fra Jerne, en landsby, der nu nærmest er forstad til Esbjerg. Du har prøvet meget i din tilværelse, både før og efter at du i 1953 blev ansat ved Haslev Seminarium, og du har haft den sjældne

evne at blive klog af det på en stadig mildere måde. Engang i begyndelsen, da Karen og jeg var her, snakkede vi om dig, og vores børn spurgte, hvem du var. Vi forklarede, og med aha-genkendelse i stemmen sagde de: »Nå, det er hende med det stærke blik«. Da jeg i talens anledning sad og læste i den gamle Haslev-stat fra dengang, du blev ansat, og så dit billede, tænkte jeg, at du nu ikke ser ret meget ældre ud end på det billede der, og at det præcis hænger sammen med dine øjnes koncentration og evne til gennemskuen, men også forståen.

Vi er nok mange, der har følt os prøvet af dit blik, men også følt os helt sikre på, at det var ikke for en doms skyld, men for at du ved din vurdering kunne hjælpe én des bedre. For det er for mig det egentlig karakteristiske ved dig, at du er trofast hjælpsom, selvfølgelig overfor dine studerende, selvfølgelig overfor dine kolleger, selvfølgelig i enhver situation, i sorg og i glæde, i hverdagens faglige og daglige situationer, i de festlige, hvor du

klarer alt praktisk, hvad enten det drejer sig om 10 eller 600 som ved jubilæet. Med uanmassende selvfølgelighed klarer du råd og dåd, ud fra den klogskab, som ikke blot er boglæsningens, men også erfaringens forståelse og visdom.

Og så vil jeg vende tilbage til min begyndelse med om noget godt kunne være fra Teestrup og Esbjerg, for i den samme historie i Johannes-evangeliet er det, at der bliver sagt om Natanael, at han er en israelit i hvem der ikke er svig. Selvom disse ord er blevet misbrugt mange gange, ophæver det dog ikke deres prægning og brug. En dybere bund i dine øjnes intense engagement i dine medmennesker er din evne til at hjælpe uden svig med respekt og total oprigtighed, hvad enten man er enig eller uenig med dig, – en egenskab man bliver meget glad for, når man ved, hvor langt og hvor meget dine øjne ser.

Og nu tør jeg ikke sige flere ord end min hjerteligste tak, naturligvis for alt det, du har gjort her på stedet i alle situationer, men mest for det, du har betydet for os som ankerdame. Du har aldrig sparet dig selv. Tak.

Og tag så mod ønsket om mange aktive og gode pensionistår, hvor vi her også håber på at få glæde af dine egenskaber fortsat.

Johs. Honoré.

Kære Inger

Mange vil gerne sige dig gode ord i dag, så jeg vil gøre dette her kort.

Ord kan sammenbinde, og ord kan adskille mennesker. Du har i den tid, jeg har fået lov at kende dig, altid forstået at bruge de varme, de stærke og de sammenføjende ord – når der skulle tales. Du taler ikke kun dine ord. De gøres også til handling! Vi er mange, som har følt din omhu for,

at miljøet ved Haslev Seminarium skulle være åbent og godt.

At sige ord til andre er godt nok, men bedre er det at få sat ord på sig. Derfor vil jeg vove at sætte følgende ord på dig: »Nær i det store – stor i det nære«.

Birgitte Grøn Nørfelt.

Nye timelærere

Tove Deneyer

F. 1945. Cand. mag. fra Kbh. Un. med historie og teoretisk pæd. som hovedfag. Har i studietiden beskæftiget sig med u-landenes udviklingsproblemer set ud fra landbrugets synspunkt og har i den forbindelse opholdt sig i Egypten og Nord-yemen, har desuden haft et års studieophold ved Edinburgh's universitet. Ansat fra 1.8.82 i pæd. og undervisn.lære.

Ole Bjerrum

Organist ved Næstved Sct. Mortens Kirke siden 1965. Organisteksamen fra Det kgl. danske Musikkonservatorium 1963, debutkoncert 1964. Har givet koncerter i ind- og udland, radioudsendelser fortrinsvis med danske orgelværker. Korlederudd. i Tyskland og Danmark. Driver nu koncertvirksomhed i Næstved og er dirigent for Midtsjællands Kammerkor i Haslev. Gift med Lisbeth (Andersen) – 72. Underviser nu i orgelspil på seminariet.

Elevstævne 82

Lørdag den 28. august havde elevforeningen indbudt til stævne. Ca. 150 fulgte opfordringen til at komme til Haslev og mødes med gamle kammerater og lærere. Her er en lille situationsrapport fra dagen.

Traverbanen – smuk på alle årstider, men i dag hilser de sensommergrønne linde os velkommen i solskin og blæst. Flaget er til tops, og de hvide bygninger med de store, røde tegltage tager fortroligt velkendt imod os.

De står der allerede, »de gamle« – i småklynger uden for festsalen. De er ved at finde sammen. Mon der er nogen fra ens egen årgang? Der står i hvert fald nogle, man kender. Hvad er det nu, de hedder?

Festsalen med eftermiddagslyset stående ind i brede striber. Velkommen – og endnu engang tages vi ind i dette mærkelige fællesskab, der er skabt af det, vi hver især mødte på denne gamle skole.

Man sidder og ser ud over flokken. Selv om det er de hvide og grå hår, der dominerer, har man i hvert fald ikke glemt, hvordan sangen skal lyde på Haslev Sem.

Foredrag ved rektor. Overblik, tendenser, synspunkter på børn og familie og deres vilkår nu. Stof til eftertanke.

Generalforsamling. Kan det virkelig passe, at Thanning siger stop? Et held, at han har kigget nogle gode arvtagere ud.

Et par sene eftermiddagstimer til at gå rundt og kigge. Hvor er der meget, der er forandret. »Kan du huske, at her var der festsal i gamle dage – med grønne klunkegardiner?« »Ja, og kan du så huske...«

Aftenfest. Unge studerende deler gavmildt ud af deres musikglæde, og hvor er de dog dygtige. Mere stof til eftertanke. Foredrag og causeri. Skolen for livet? Kan vi genfinde evnen til at undres og glædes over alt det skabte? Har vi tid, tager vi os tid til at lytte til og tale med vore børn? Til sidst i overflødhedshornet Arne Elkrog med danske romancer og – mirakuløst – admiralen fra Pinafore i egen høje person. Mange af os rykkes i erindringen mere end tyve år tilbage og ser ham for os på scenen, måske lidt spinklere end nu, men stemmen har vundet i styrke og klang, og underfundigheden i det mesterlige foredrag er det samme som dengang.

Den nye formand på talerstolen. Alle bringer stående Thanning en lang, varm og meget velfortjent hyldest.

En fin dag. Der er nu noget særligt ved Haslev Sem.

B.S.

Elevforeningens generalforsamling

Efter formandens velkomst blev Erik Nielsen (37) valgt til ordstyrer og Johanne Damsgaard (46) til protokolfører.

I formandens beretning blev omtalt foreningens medvirken ved jubilæumsfesten 1980 og Festskrift 1905–80. Festen fik et fint forløb, og der var givet mange lovord om festskriftet.

Foreningen har ca. 1250 medlemmer, men for tiden kan tilgang af nye medlemmer ikke helt opveje afgang.

Stævnets længde, som i år var begrænset til etfm. og aften, blev drøftet, og der var overvejende stemning for, at denne længde også ville være passende ved fremtidige stævner.

Da kassereren var forhindret i at være til stede, aflagde formanden regnskabsberetningen.

Stigende trykke- og portoforhøjelser havde nødvendiggjort en kontingentforhøjelse, som uden diskussion blev godkendt af generalforsamlingen, da man fandt, at det var et både indholds- og udstyrmæssigt fint årsskrift, man fik for det beskedne kontingentbeløb.

Til bestyrelsen genvalgte Helge Andersen, Frank Johansen og E. Thanning, og som ny suppleant nyvalgte Gudrun Flye Jensen.

Revisorerne blev genvalgt.

Under Eventuelt ønskede ingen ordet.

Efter generalforsamlingen holdt bestyrelsen et kort møde, hvor den konstituerede sig med Frank Johansen som formand, Helge Andersen som redaktør, Kr. Hoppe som kasserer, Lillen Pedersen og E. Thanning som sekretærer.

Formandens afskedshilsen

Efter at jeg har været formand for elevforeningen i 18 år og i den tid har haft ansvar for redaktionen af 14 årsskrifter samt festskriftet, har jeg fundet det rimeligt at blive aflastet for ledelses- og redaktionsansvar efter at fint kvalificerede efterfølgere kan overtage de to funktioner. Frank Johansen har som inspektør på seminarier nær kontakt med alle de studerende. Helge Andersen, der er viceinspektør på Nordskovskolen i Haslev, har gode forudsætninger for at videreføre og give fornyelse til årsskriftet, og Bent Schmidt vil fortsat sørge for fin lay-out.

Jeg vil også i denne forbindelse nævne faktor Børge Nielsen hos Jean Petersen Offset A/S. Han har de senere år alene arbejdet med årsskriftet i trykkeriet og er meget interesseret i en fin kvalitet. Den 50-årige faktor har overfor mig udtalt, at Festskrift 1905–80 var hans hidtil største og mest interessante opgave.

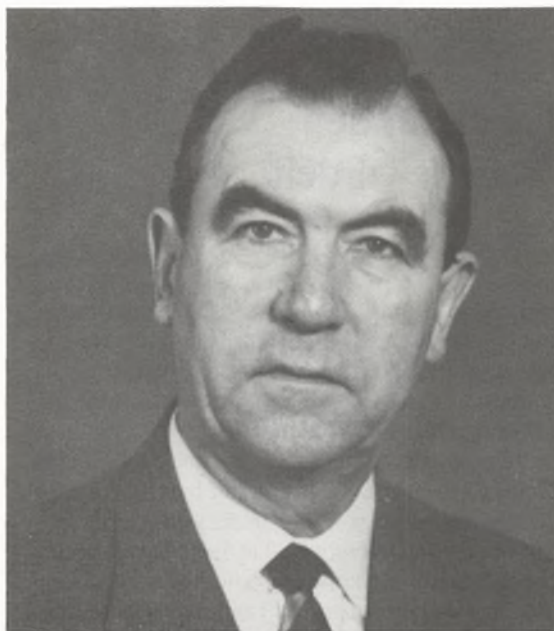
Jeg har indvilget i fortsat at gøre et arbejde som bestyrelsesmedlem i elevforeningen, da mit mangeårige virke ved seminarier og de 18 år som formand og redaktør gør, at jeg kender vore medlemmer tilbage i tiden, de allerfleste personligt.

Gennem fortsat arbejde i foreningen bevarer jeg en for mig værdifuld kontakt med mennesker, jeg har mødt på min vej. F.eks. at skrive adresse på en konvolut til et medlem er for mig som at hilse på vedkommende adressat, hvis ansigt og væremåde toner frem for mig.

Og til slut: Det alsidige arbejde både som formand og redaktør gennem de mange år har naturligvis

krævet mange timers fritidsarbejde. Jeg har ikke nogen beregning over antal timer, der er brugt, men et trecifret tal slår ikke til. Det skal skrives med fire cifre, men jeg kan forsikre, at arbejdet ikke på nogen måde har virket tyngende. Det er gjort af interesse og med glæde og har været med til at berige min tilværelse, og derfor tak til alle foreningens medlemmer med ønske om jeres fortsatte trofasthed mod foreningen og dermed opbakning om Haslev Seminarium og alt, hvad det rummer af godt for os.

E. Thanning.

Tak til Thanning

Kære Thanning

Som ny formand for Haslev Seminariums elevforening vil jeg rette en varm tak til dig fra foreningens bestyrelse. Det er et fantastisk stykke arbejde, du har udført gennem de mange år. Man kan da også vanskeligt tænke sig nogen, der var bedre skikket til opgaven end du, for du har altid interesseret dig levende for dine elever, hvor de kom fra, og hvilken baggrund de havde, og du har samtidig en enestående og misundelsesværdig hukkommelse for gamle elevers navne og udseende.

I en menneskealder har du holdt kontakten vedlige med hundreder af sem'er og fulgt med i deres skæbne, og selv om du ved elevstævnerne har haft bestyrelsen til hjælp, har det hver gang været dig, der har trukket det store læs.

Selv om det er beklageligt, er det forståeligt, at du vil pensioneres fra formandsjobbet, men vi glæder os over, at det er lykkedes at overtale dig til at forblive i bestyrelsen på en mindre krævende post, så foreningen endnu en tid kan få lov at udnytte din store erfaring.

Frank Johansen

En anmeldelse af K. F. Brondbjerg: Jeg elsker den brogede verden

På Lohses forlag er der i dette efterår udkommet en bog på 206 *tætskrevne* sider, som må have en oplagt interesse for årsskriftets læsere. Forfatteren er K. F. Brondbjerg, og bogens titel: Jeg elsker den brogede verden.

De mange af læserne, som i løbet af Brondbjergs 27 år på Haslev Seminarium, har haft – ikke bare det privilegium at studere – men som yderligere har været privilegerede ved at være blevet undervist af Brondbjerg kender jo vendingen med så og så mange *tætskrevne* sider. I timerne vendte den ikke så sjældent tilbage. Det skete, når Brondbjerg med sin fremragende evne til »at tale jævnt om alt det høje« fortalte om, hvad der havde stået på de mange, *tætskrevne* sider, som aftenen eller

natten forud var blevet studeret i de tykke bøger. Generøst blev der delt ud af det; glæden og engagementet smittede. Den samme gavmildhed og smittende glæde ved at fortælle oplever man ved læsningen af Brondbjergs kærligheds-erklæring til den brogede verden.

Også humoren er kommet med i bogen, i rigt mål endda. Pointerne kommer ligesom i foredragene så spontant som kun det grundigt gennemarbejdede og timede kan gøre det.

Vestjysk lune kan man godt kalde det, men mon ikke man kommer humorens væsen nærmere ved at føje en dimension mere til. Humoren er ikke alene knyttet til vore forskellige danske lokaliteter. De bedste muligheder har humoren altid hos den, der i sit væsens dyb vedkender sig også en anden virkelighed end den nærmeste. Da bliver humoren ikke et spørgsmål om geografi, men om livsholdning. En livsholdning, der tilsiger at elske den brogede verden, ikke at forsage eller frygte den. En livsholdning, der med udgangspunkt i I. trosartikel åbner sig mod verden og fritager for fejlagtigt at antage sig selv for at være verdens centrum. I bogens indhold er der fuld dækning for dens titel.

Forfatterens barndomshjem. Tegning fra bogen (ca. halv størrelse)

De enkelte afsnit af Brøndbjergs bog har været bragt i årsskrifterne og er således kendte og værdsat af læserne. Nu foreligger erindringerne samlede i en bog. Køb den, læs den, giv den væk, hvis du kan nænne det.

Bogens tegninger, omslag og lay-out står Bent Schmidt for. Jeg kan fuldt ud tilslutte mig forfatterens ord i bogens forord: det er dygtigt gjort.
Helge Andersen.

K. F. Brøndbjerg: Jeg elsker den brogede verden.
Lohses Forlag: 206 sider. 148 kr.

1969.

Benny Christiansen, amtsskolekons., Vestsjæll. amt,
Jens Holmegaard, cand. pæd. biol., Naturhøjskolen, 4780 Stege.

1971.

Carsten Bitsch Jørgensen, skoleinspt., Hashøjskolen, Slotsbjergby, 4200 Slagelse.

1976.

Torsten Rysgaard, forst., Efterskolen, 8410 Rønde.

Nyt fra årgangene

1937.

Johs. Hansen har deltaget i Radiosymfoni-orkestrets komponistkonkurrence og er blevet præmieret med 10.000 kr. for værket »A Piece of our Time«.

1963.

Ove Nielsen, viceskoleledere, Slagelse komm.

1967.

Birgitte Grøn Iversen, cand. psyk., Kbh. Un.

1968.

Jørgen Essendrop, skoleinspt., Svalebækskolen, Haslev komm.

Jubilæer

50 års jubilæum

På vor dimissionsdato d. 26. maj samledes så at sige alle, der endnu er tilbage af årg. 32. Vejret var det skønnest tænkelige. Vi begyndte dagen med morgen-frokostbord hos Agerlins, Freerslevvej og lod snakken gå til vi tog til seminariet for at drikke eftermiddagskaffe. Her var vi sammen med rektor Honoré, som lykønskede og kort fortalte om seminariet i dag. Efter en hvilepause gik turen til Villa Gallina, hvor vi i en smukt pyntet højlofts-sal nød en dejlig middag. Ved solnedgang gik vi

over på den anden side søen, sang et par aften- og natursange, og så tilbage til salen for at nyde kaffen og runde dagen af. Da vi skiltes, var stjernerne tændt, månen lyste over trækroneerne, og der var mosekonebryg over søen. En uforglemmelig dag var slut.

40 års jubilæum

Lørdag d. 22. maj mødtes en flok dimittender fra 42 til festlig frokost på Villa Gallina. Fornøjeligt var det, og glæden ved at mødes og tale med hinanden var tydelig. Naturligvis talte vi om vore fraværende kammerater, om vore tidligere lærere og om vore personlige forhold, men også engageret om det arbejde, som nogen har forladt, og som vi andre må forlade i løbet af få år. Den

*50 års jubilæerne
samlet foran
hovedbygningen*

»store realeksamen med højskolepræg«, som vi tog for 40 år siden, havde tilsyneladende kunnet bære, måske også fordi lysten til videreuddannelse var bevaret. Hebjørn og Østerø gjorde os den glæde at være sammen med os til kaffe. Thanning var forhindret.

Astrid Laurberg havde taget det store slæb med at tilrettelægge det udmærkede arrangement, og det får hun en stor tak for.

25 års jubilæum

Årgang 57 samledes d. 19. juni på Rydhave Slots Ungdomsskole, hvor Ida Vestergaard er lærer. Sammenkomsten havde fin tilslutning og fik et meget vellykket forløb i smukt vejr og ideelle omgivelser. Ingen af lærerne fra seminarietiden var i stand til at deltage.

15 års jubilæerne i kollegiegården

15 års jubilæum

En stor flok fra 67 b mødtes om eftermiddagen d. 16. maj til kaffe i seminariets kantine sammen med flere af seminariets lærere. Det blev en meget fornøjelig eftermiddag. Festen fortsatte med middag på Mogenstrup kro.

45, 35 og 10 års jubilæum

En stor flok fra årgang 37 deltog i stævnet d. 28. aug. og markerede deres 45 års jubilæum.

Fra årgang 47 mødtes samme dag ca. 20. Man begyndte med frokost i kantinen, havde senere festmiddag samme sted og var så optaget af hinandens samvær, at der ikke blev tid til at deltage i elevstævnets kulturelle tilbud.

En flok fra årgang 72 mødtes på seminariet og tog derefter til et spisested i omegnen for at feste.

Mindeord

Karen Andersen, f. Nielsen – (21)

Karen A. døde 12. okt. 82, 83 år gl. Hun stammede fra Vestsjælland, men boede fra sit giftermål med Theodor A. (dim. H.S.19) i Frederikshavn. Th. A. var blevet ansat i Fr.havn 1920 og var fra 56 byens skoledirektør. Foruden at skabe en harmonisk hjemmets ramme for mand, børn og en stor familie- og vennekreds varetog Karen A. mange opgaver inden for byens kirke- og kulturliv. 1980 udgav hun et digert værk om Frederikshavns historie, »Frederikshavnerglimt«, og samme år skrev hun afsnittet »Seminarieret omkring 1920« i vort festskrift. Gennem mange år havde hun en speciel interesse for de såkaldte »Dalkullar« (piger i Dalarne, som for år tilbage fremstillede særlige hårprydelser og gik rundt og solgte dem, bl.a. i Danmark) og tog for nogle år siden fat på at udarbejde en doktorafhandling om emnet, men hun nåede ikke at forsvare den ved Upsala Universitet.

Axel Bülow-Davidsen – (24)

Axel Davidsen blev 79 år gl. Efter lærereksamen var han i 5 år lærer ved den danske skole i Tandil, Argentina. Sin længste lærergerning havde han i Vokslev v. Nibe. Hans evne til fortælling og dramatisering var til glæde for mange i og uden-

for skolen. Han havde mange fritidsinteresser og udførte et fortjenstfuldt arbejde i Grænseforeningen og foreningen Norden, hvor han var lokalformand i mange år.

Anna Rasmussen, f. Pedersen – (25)

Anna Rasmussen døde marts 82. Hendes livsgerning faldt i Herfølge, hvor hun sammen med sin mand, Valdemar R. (dim. 26) skabte et skolemiljø, der var forbilledligt gennem alle årene, mens skolen voksede fra den lille landsbyskole til den store byskole. Hjemmet var tillige et trygt og hyggeligt samlingssted for skolens lærere. Som pensionister flyttede ægteparret til fødebyen Haslev, hvor fru R. de senere år mistede synet.

Jens Nicolaj Christensen – (26)

I november 1981 døde Nicolaj på Hjeriting Plejehjem, hvor han havde indrettet sig med sin kære skrivemaskine som »bedste inventar«, redskabet for den idérigdom, han frodigt og lødigt havde givet form og udtryk i poesi og prosa, eksempelvis som redaktør af »Kæden« i seminarieårene og som romanforfatter. Som nydimmitteret blev han under et midlertidigt job så interesseret i det vestjyske havnebyggeri, at han resolut valgte det til fremtidigt virkefelt og her ydede en dygtig og påskønnet indsats.

M.H.

Søren Hougaard – (26)

Søren Hougaard, pens. skoleinspt., København, døde d. 11. sept. 82.

Christian Immanuel Hjorth – (26)

Immanuel Hjorth døde den 22. marts. Dagen før havde han sendt vor vandremappe videre med det indlæg, der blev det sidste fra ham.

Landsbyskolen blev hans virkefelt, i Kirke Saaby og senere i Lille Valby. I denne skoleform, der stedse stod hans hjerte nær, trådte han sindigt og målbevidst sine markante spor, afholdt af elever og forældre, agtet for sit arbejde, respekteret for sine holdninger.

M.H.

Hans Martin Nielsen – (26)

Hans Martin døde 27. marts 82. Han hørte til de stille i landet. Skudsmålet over Niels Juel rinder én i hu her: – »Af gammel dyd og dansk oprigtighed«. Hans M. havde historie i sjælen, forankret i en solid hukommelse. Derfor var han også i kridt-huset hos »Ras«. Det blev hans livs skuffelse, at han aldrig opnåede fast ansættelse i vor skole. Hvor holdt han usigelig meget af børn! Med en udpræget flair for økonomi og tal, parret med hans kones forretningstalent, skabte han og hun, Ulla Davidsen (kusine til Børge D.), en stadig blomstrende tricotageforretning i Skælskør. I denne by var han i en årrække formand for menighedsrådet og en trofast og aktiv deltager i menighedslivet.

P. Jensen.

Inger Larsen, f. Johansen – (27)

Inger Larsen døde i juli 1982 efter en næsten 4-årig streng sygdomsperiode. Vi – hendes kammerater – kender Inger som en god kammerat, og hendes og Carls hjem i Glostrup var altid åbent for besøg af kammerater, ligesom de også gerne »så indenfor« hos kammerater, når de i ferier cyklede landet rundt, og de var altid velkomne! Vi husker Inger, især fra vore klasse-sammenkomster og jubilæer – ikke mindst samværet på Bornholm 1975, hvor hun sammen med Emmy var »primus motor« i det meget vellykkede arrangement. – Og 50-års jubilæet i

Haslev, ja, – det var også Inger! Vi savner hendes gode, lange og indholdsrige breve i vandre-mappen, for – skrive kunne Inger også! Et virksomt liv i tjeneste er endt! Vi vil ære Ingers minde.

Mary.

Carl Larsen – (27)

Carl Larsen døde d. 4. oktober 1982 kun tre måneder efter sin hustru, Inger.

Vi mindes ham som den glade, forstandige kammerat fuld af initiativ og virkelyst. Han sparede aldrig sig selv, men var altid parat med en hjælpende hånd, hvor det var nødvendigt. Hans muntre, smittende og kvikke bemærkninger lyste for os på vejen. Hans sidste år var ikke lette på grund af Ingers sygdom, men hans tillidsfulde tro bar ham også gennem de svære dage.

Vi vil ære Carl Larsens minde.

M.C.

Mindet om Carl Larsen vil leve længe iblandt os. De ovenfor omtalte egenskaber hos ham kom i sjælden grad elevforeningen til gode. Han var årsskriftets redaktør fra 1933 til 1955 og derefter kasserer til 1976.

Ved elevstævnet 1973 blev han takket og hyldet for 40 års dygtigt arbejde i foreningen (se årsskr. 1973), og da han fyldte 80 år d. 23.9.80 besøgte jeg ham og bragte på ny hilsen og tak. Ved generalforsamlingen aug. 1980 blev han æresmedlem af elevforeningen, en æresbevisning, han var meget glad for.

Den hyldest, han fik ved disse 3 lejligheder, skal ikke gentages her, men vi er i foreningen glade for, at vi fik udtalt vor uforbeholdne tak, mens han levede.

E. T.

Gunner Hansen – (30)

Gunner Hansen er død 72 år gl. – Sin længste lærergerning fik han ved Pedersborg skole, Sorø, hvor han var en samvittighedsfuld og respekteret lærer.

Egon Christensen – (32)

Fra seminariet huskes han som den ihærdige fodboldspiller og som den fremragende violinist, hvis spil ganske givet pegede mod en karriere inden for musikken, men det blev pædagogikken, der sejrede. Efter nogle år på Falster kom han til Kbh.'s skolevæsen. Hans fag var historie, hvor han var den inspirerende fortæller, og musik, hvor han forstod at viderebringe sang- og musikglæde. Han var en ildsjæl, der ville gøre tingene godt og afskyede, hvad der kunne betegnes som amatørisme.

Gunnar Rasmussen – (32)

Gunnar var tilmeldt årgangens 50 års jubilæum d. 26. maj, men et par uger før dagen meddelte hans kone, at han var død af et hjertestop. Han blev 73 år og havde siden sin dimission virket ved Københavns skolevæsen.

Hans Nissen – (33)

Årsskrift 81 til Nissen kom retur, han levede ikke mere. Han var vokset op i Sønderjylland og fik sin lærergerning i samme landsdel.

Han var den rolige og solide lærer, der gennem årene fornyede sig ved at deltage i kurser, bl.a. årskursus i psyk. og pæd. på DLH. Uden for skolen havde han forskellige tillidshverv.

Karen Thiesen – (38)

Karen døde den 27. dec. 1981, 66 år gammel. Hun nåede i oktober at holde 40-års jubilæum på sin skole. Kort efter blev hun syg. I julebrevet var hun ret optimistisk m.h.t. fremtiden, men døden satte brat punktum.

På seminariet opdagede vi hurtigt hendes mange fine egenskaber. Med sin hjælpsomhed og sit gode humør kom hun os i møde, også i årene efter seminarietiden. Det, der efterhånden kom til at præge hende, og som lyste ud af hendes sidste brev, var hendes faste tro. Derfor engagerede hun sig også i de mange år i Næstved i K.F.U.K.-spejderne, hvor hun var divisionschef, i K.F.U.K.'s bestyrelse og i menighedsrådsarbejdet.

Skovsgård.

Johs. Pihl – (45)

Johs. døde oktober 81. Fra seminarietiden huskes han som den lyse, glade og altid veloplagte all-round idrætsmand. Fra 46 var han sammen med

sin hustru, Inge, f. Aaen, (dim. 45) ansat ved Frederiksberg skolevæsen. Hans fag var gymn. og mat. Undervisningen i gymnastik måtte han opgive for en halv snes år siden, da en ledeligt begyndte at nedsætte førligheden. De seneste år var præget af mange hospitalsophold og operationer, men et ukueligt livsmod og godt humør var bevaret til det sidste.

Aase Moesgaard Jensen, f. Baumann – (47)

Aase døde stilfærdigt af et hjertetilfælde d. 1. april 82 og uden forudgående sygdom. Sin længste lærervirksomhed fik hun i Sdr. Jernløse, hvor hendes mand er skoleinspektør. Hun var en dygtig og værdifuld lærer med rige egner og mange interesser, der også blev taget i anvendelse på flere felter uden for skolen.

Ilse Brinth, f. Nagel – (56)

Ilse Brinth døde 23. juli 82. Hun stammede fra Flensborg. Foruden at passe sit hjem var hun timelærer i tysk på H.u.H. Hun havde gennem alle årene et svagt helbred. I 52 blev hun gift med nuv. amtsborgmester i Vestsjæll. amt, H. K. Brinth (dim. 54).

Carl Bo Hansen – (56)

Carl Bo døde i maj måned i sit sommerhus i Ods-herred, 49 år gl. Han havde siden sin dim. været ansat ved Kalundborg skolevæsen, hvor hans hovedfag var biologi, og især havde ornitologien hans store interesse.

Dimittender januar 1982

Anette Friderichsen
Lillian Kjær Hansen
Peter Børgaard Jensen
Carl Christian Jørgensen
Anette Ploug Mehlsen
Beinir Nattestad
Hans Ringstrømm Nielsen
Lene Enghusen Poulsen
Else Marie Sørensen
John Jessen Nielsen
Annette Bastholm Matthiesen

Kirsten Holmegaard Jensen
Lilian Karin Engbjerg Jensen
Ulla Jensen
Helge Jesper Jensen
Per Lerskov Jensen
Tina Stybe Vestergaard
Hans Chr. Dam Jørgensen
Jakob Normann Jørgensen
Niels Erik Jørgensen
Minna Marie Kristensen
Jan Labusz
Bente Vinnie Noer Larsen
Jytte Marianne Larsen
Lizzie Larsen
Jens Morten Mortensen
Mogens Kim Mucha
Ebbe Ulrich Nielsen
Kjeld Torben Piechnik
Pernille Else Nygaard-Pedersen
Jette Brixtofte Olsen
Inge Birte Pedersen
Jytte Langkjær Hansen
Lena Lund Pedersen
Marianne Lene Pedersen
Svend Pedersen
Kim Helsted
Annette Mortensen
Kjeld Lauge Kamp Rasmussen
Kirsten Sussie Skov
Kirsten Staxen
Birgitte Johansen
John Erhardt Sørensen
Kurt Ivan Sørensen
Joan Yvonne Thomsen
Kaja Jul Thomsen
Aksel Wolter
Birthe Saldern Madsen
Hans Henrik Rasmussen
Lisbith Birgitte Tønnesen

Anette Ritzhie
Tommy Dal
Peter Dall
Niels Jørgen Pielkær Henriksen
Nancy Thostrup Kure
Niels Bendt Hansen
Ole Tonny Niss
Bente Thagaard Povlsen

Dimittender juni 1982

Dorthe Susanne Andersen
Lene Andersen
Keld Andersen
Torben Bjørn Andersen
Jørgen Bentzen
Klaus Bolø
Helle Bülow-Olsen
Birgitte Lygaard Gliese
Annie Britta Hansen
Birgit Inger Hansen
Kirsten Schiøtt Hansen
Lisbet Hansen
John Primgaard Hansen
Steffen Holm
Merethe Jansen
Annette Jensen

Elevforeningens regnskab for 1981–82

Regnskab fra 1/4 1981 til 31/3 1982

Indtægter

Kontingenter 34.635,00

Renter

1. af sparekassekonti (Bikuben):

nr. 575-44-27944 1.383,08

nr. 575-44-27944 1.475,11

nr. 575-02-24407 99,79

nr. 575-02-24407 157,52

2. af indest. på girok. 98,44

Renter i alt 3.215,94

Annonceindtægter 500,00

Tilskud fra Haslev

Seminarium 3.000,00

Indtægter i alt 41.350,94

Udgifter

Trykning af årsskrift 26.109,20

Porto m.m. 3.467,18

Bestyrelsesmøder 84,00

Gave 100,00

I alt 29.760,38 ÷29.760,38

Overskud 11.590,56

Kassebeholdning

Kassebeh. d.1/4 1981 25.915,25

Overskud 11.590,56

Kassebeh. d.31/3 1982... 37.505,81 37.505,81

Aktiver d. 31/3 1982

– på sparekassekonti (Bikuben).

nr. 575-44-27944 24.169,22

nr. 575-02-24407 7.277,19

– på girokonto 5.971,70

– kontant 87,70

I alt 37.505,81 37.505,81

Regnskabet er dags dato gennemgået, diverse bilag, bankbøger o.s.v. forevist og intet fundet at bemærke.

Fuglebjerg, den 19. august 1982.

Edvin Stryhn.

Erik Harrild.

Bemærk!

Vedlagte indbetalingskort, der er forsynet med dit nummer i elevforeningens kartotek, bedes benyttet ved indbetaling for kommende årsskrift.

Det letter kassererens arbejde meget, hvis netop dette indbetalingskort benyttes.

Skulle det være bortkommet, når betaling skal sendes, er det nødvendigt, at der foruden navn og adresse anføres dim.år og for nogle årgange tillige klassebetegnelse.

Betaling sendes til Haslev Seminariums elevforening, Troelstrupvej 26, 4690 Haslev, giro 6 03 76 23.

Prisen er 25 kr., og årsskriftet bliver sendt i midten af december.

Husk at melde adresseforandring ved flytning og også her anføre årgang og klasse. Hjælp os med at udrydde unøjagtigheder ved at give omgående og præcis besked om eventuelle fejl.

BESTYRELSEN

Frank Johansen, Allégade 31,
4690 Haslev. (03) 69 45 38. Formand.

Kr. Astrup Hoppe, Troelstrupvej 26,
4690 Haslev. (03) 69 15 27. Kasserer.

Helge Andersen, Langdalen 2,
4690 Haslev. (03) 69 12 41. Redaktør.

Lillen Pedersen, Vindingevej 61 C, 2.tv.,
4000 Roskilde. (03) 35 85 51. Sekretær.

E. Thanning, Ryesagervej 4, 4690 Haslev.
(03) 69 28 16.

Gudrun Flye Jensen, Klørvænget 56,
4690 Haslev. (03) 69 16 26. Suppleant.

Sparekassen Bikuben - Haslev

